

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՍՏԵԼՆԻՆԵՅ ԲԱՍԻՄԻՆ ԵՒ ԱՆՈՐ ԸՆԿԵՐԱԿՅՈՂ ՊԱՏՈՒՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Զորեքշաբթի, 12 Յունուար 2022-ին, Սուրիոյ Նախագահութեան պաշտօնական կայքը հաղորդեց, որ Սուրիոյ Նախագահ Պաշար ավ Ասատ ընդունեց սուրիական-իրանեան միացեալ տնտեսական յանձնախումբի Նախագահ, ճանապարհային եւ քաղաքներու կառուցման հարցերու Նախարար Ռոստոմ Բասիմին եւ անոր ընկերակցող պատուիրակուիները:

Հանդիպումին ընթացքին կողմերը Սուրիոյ եւ Իրանի տնտեսական գործակցութեան շուրջ խորհրդակցեցան:

Նախագահ Ասատ շեշտեց տնտեսական նոր եւ արդիւնաւետ ծրագիրներ մշակելու անհրաժեշտութիւնը:

Իր կարգին Բասիմի հաստատեց իր երկրին գորակցութիւնը Սուրիոյ ժողովուրդին՝ ահաբեկչութեան դէմ իր պայքարին մէջ եւ կարեւոր համարեց Սուրիոյ հետ գործակցութեան հորիզոններու ընդլայնումը:

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԿՐԵՆ 2 ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՐԱԿԱՆ ՏՄՈՒՅՈՂԻ ՄՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

11 Յունուարին 33 մարդու իրաւունքներու պաշտպանի աշխատակազմը ահագանգած է ըսելով, որ ատրպէյ ճանաչական զինեալ ուժեր ղիտումնաւոր կրակ բացած են 33 Գեղարքունիքի մարզի Նորաբակ, Վերին Շորժա եւ Ներքին Շորժա գիւղերուն մօտ տեղակայուած 33 զինեալ ուժերուն դիրքերուն ուղղութեամբ: 3րետանին լսելի եղած է Նաեւ Կութ գիւղին մէջ:

Մարդու իրաւունքներու պաշտպանի աշխատակազմի հաւաքագրած փաստերը կը հաստատեն, որ հրաձգութիւնը ուղղուած է առաւելապէս ատրպէյճանական այն դիրքերէն, որոնք կը գտնուին 33 ինքնիշխան տարածքին մէջ: Խօսքը Մայիս 2021-ի ներխուժումներուն մասին է: Այդ տարածքները 33 զիւղերու անմիջական հարեանութեամբ՝ բնակիչներուն պատկանող արօտավայրերու եւ վարելահողերու մէջ են եւ գուրկ են իրաւական որեւէ հիմքէ: Ատրպէյճանական յարձակումները, ինչպէս հաստատած է 33 Պաշտպանութեան Նախարարութիւնը, տեղի ունեցած են հրետանի եւ անօդաչու սարքեր կիրառելով: Յարձակողական կրակը 33 զիւղերու անմիջական հարեանութեամբ՝ քաղաքացիական բնակչութեան կեանքին ու անվտանգութեան համար վտանգաւոր է: Ուստի, 33 զինեալ ուժերը անմիջականօրէն կը պաշտպանեն 33 քաղաքացիական բնակչութեան կեանքն ու առողջութիւնը, կ'ապահովեն մարդոց անվտանգութիւնը:

Ատրպէյճանական իշխանութիւնները կը գործեն միջազգային կանոններու բացայայտ խախտումներով եւ պատասխանատուութիւն կը կրեն հետեւեալ յանցանքներուն համար՝ Գեղարքունիքի մէջ 33 2 զինուորական ծառայողին սպանելու եւ զինուորական այլ ծառայողներ վիրաւորելու համար:

Արման Թաթոյեան 3այաստանի Մարդու Իրաւունքներու Պաշտպան

Պ Ա Տ Գ Ա Մ ՆՍՕՏՏ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՍՓԻՒՌԻ ՏԱՐԻ 2022

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Թեմակալ Առաջնորդներուն, հոգեւոր դատուն, Ազգային իշխանութեանց, եւ մեր ժողովուրդի զաւակներուն:

2022 տարուան սեմին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Անթիլիասի Մայրավանքէն քրիստոնէական սիրով ու հայրապետական օրհնութեամբ կ'ողջունենք Ազգ. Ընդհանուր Ժողովը, Ազգ. Կեդրոնական Վարչութեան Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները, Միաբանութիւնը, Թեմակալ Առաջնորդներն ու Ազգ. Իշխանութիւնները, մեր կեանքէն ներս գործող քաղաքական, կրթական, մշակութային, բարեսիրական եւ համայնքային բոլոր միութիւններն ու կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ մեր ժողովուրդի սիրելի զաւակները:

Կ'աղօթենք առ Բարձրեալն Աստուած, որ բացուող Նոր Տարին մեր անհատական, ընտանեկան եւ ազգային կեանքին մէջ լեցուի առողջութեան, յաջողութեան եւ երջանկութեան երկնային բարիքներով:

Սեպտեմբեր-Նոյեմբեր 2020-ին Ատրպէյճանի եւ Թուրքիոյ միացեալ ուժերով Արցախի վրայ կատարուած անարգ յարձակումին հետեւանքով մեծ թիւով հայորդիներու Նահատակութիւնը ու գերեզմարումը, հսկայ տարածքներու գրաւումը, հոգեւոր ու մշակութային կառոյցներու քանդումը ու բազմահազար հայորդիներու տեղահանումը խոր ցաւ ու ընդվզում յառաջացուց մեր ժողովուրդին մօտ: Մեր ողջ ժողովուրդը զանազան կերպերով հակազդեց ստեղծուած այս ողբերգական կացութեան ու իր ամբողջական գորակցութիւնը յայտնեց Արցախին: Մեր կարգին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան առաքելութեան ծիրէն ներս լուսարձակի տակ բերելով Արցախը, 2021 տարին 3այրապետական Գիրով հռչակեցինք ԱՐՅԱԼԻ ՏԱՐԻ: Մեր մտահոգութիւններն ու առաջադրանքները լայն արձագանգ գտան յատկապէս մեր թեմերուն մօտ: Արցախի Նախագահը իր խոր գոհունակութիւնը յայտնեց Մեզի եւ Մեզ հրաւիրեց այցելելու Արցախ: Արդարեւ, Արցախի անկախութեան ու անվտանգութեան նկատմամբ Մեր ամբողջական գորակցութիւնը կը շարունակուի՝ որպէս մեր Սուրբ Աթոռին համազգային առաջնահերթութիւններէն մէկը:

***

Վերջին տարիներուն, Սփիւռքին առնչուած զանազան խնդիրներուն **3այրական ջերմ սիրով, Աղօթարար՝ ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ 1 Յունուար, 2022 Անթիլիաս, Լիբանան**
 Շար.՝ Լջ 4 ➔

Խմբագրական

ԹՈՒՐԵԻԱՆ՝ ՀԱՐԱՄԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԵՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԱՍԻԱ ՀԱՍՆԵԼՈՒ ՆԿՐՏՈՒՄՆԵՐՈՎ

Թուրքիա Արցախի դեմ 44-օրեայ պատերազմին Ատրպեյճանին նեցուկ կանգնելով ու իր զինուորական ներկայությունը հաստատելով Ատրպեյճանի մեջ, աւելի ուշ՝ 3+3 ձեւաչափով Արցախի հարցին լուծման մեջ եւս քաղաքական իր դերակատարությունը ամրագրելով, իր ազդեցութեան գոտին կը փորձէ հաստատել Հարավային Կովկասի մեջ: Ռուս խաղաղապահներուն ներկայությունը Արցախ-Ատրպեյճան սահմանին որոշ չափով սանձեց անոր պայտրճակները:

Միւս կողմէ, Ղազախստանի քաղաքական լարուածութեան այս օրերուն, Թուրքիա պաշտօնապէս յայտարարեց, թէ պատրաստ է օժանդակելու իշխանութիւններուն՝ հարցերու բարուք լուծման ի խնդիր: Այնտեղ ալ, սակայն, ռուսական վահանին դեմ յանդիման գտաւ ինքզինք:

Թուրքիա, ՆԱԹՕ-ի ծածկոյթով, թէ՛ համաթուրանական իր ծրագիրներուն համար Հայաստանի ու Ատրպեյճանի ճամբով լայն դուռ կը փորձէ բանալ՝ պատեհ առիթին հասնելու թրքացեղ բնակչութեամբ երկիրներ՝ Ղազախստան, Թուրքմենիստան, Խրիսթոստան եւ Տաճկիստան, թէ՛ որպէս ՆԱԹՕ-ի անդամ, ռուսական ներկայութեան հաշուոյն, Կեդրոնական Ասիոյ տարածաշրջան իր թափանցման ուղին կը փորձէ գտնել:

Ինչո՞ւ Ղազախստանի մեջ սկսաւ զարգանալ գունաւոր յեղափոխութեան նոր երանգ մը, օգտագործելով կազմի գիներու բարձրացման եւ կենցաղային այլ հարցերու անջուրղ բնակչութեան դժգոհութիւնը:

Ղազախստանի աշխարհաքաղաքական դիրքի նշանակութիւնը կը կայանայ երկու հիմնական տուեալներու մեջ: Նախ այն իրողութեան, որ այս երկիրը ունի հանքային նկատառելի հարստութիւն՝ ոսկի, գինկ, իւրանիում, քրոմ, երկաթ, ադամանդ եւ այլն: Երկրորդ. ան մէկ կողմէ Չինաստանի, միւս կողմէ ալ Կեդրոնական Ասիոյ իսլամական երկիրներու սահմանակից է:

Եթէ արեւմտեան երկիրներ, թափանցելով Ղազախստան, ռուսական ազդեցութեան գոտին կը փորձեն նեղցնել, Թուրքիան Ղազախստանի վերոյիշեալ առաւելութիւններուն համար կը սրէ իր պայտրճակը՝ ստեղծելու համաթուրանական միութիւն մը, որ կը հասնի մինչեւ Չինաստանի երեք կիրճերու ամբարտակ:

Այլ առումով, Հայաստանի հետ յարաբերութիւններու կարգաւորման պիտակին տակ եթէ Թուրքիա յաջողի Չանգեզուրի միջանցքի բացումը պարտադրել Հայաստանին, պիտի կարենայ ազատ եւ առանց որեւէ երկրի կողմէ վերահսկողութեան ենթակայ ըլլալու հասնիլ մինչեւ Կեդրոնական Ասիա եւ տնտեսական առեւտուրին կողքին Նոյնիսկ գէնք ու զինամթերք փոխադրել այդ միջանցքէն:

Թուրքիոյ այս նկրտումները յառաջիկայ տարիներուն պիտի շրջանցեն Կովկասեան եւ Կեդրոնական Ասիոյ տարածաշրջաններուն մեջ թէ՛ արեւմուտքի, թէ՛ Ռուսիոյ եւ թէ Իրանի շահերը, եթէ այս երեք կողմերը լուր մասն Թուրքիոյ ոտնձգութիւններուն դիմաց՝ իրենց ժամանակաւոր շահերը պաշտպանելու արդարացումով:

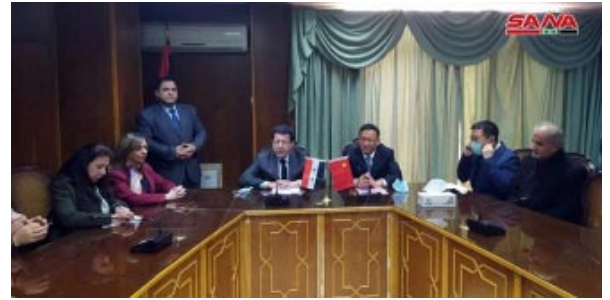
Թուրքիան յառաջիկայ տարիներուն, հաւանաբար արեւմտեան կողմերուն իսկ թոյլտուութեամբ, պիտի սկսի հրարել կրօնական, ցեղային կիրքեր, - այնպէս ինչպէս ըրաւ Սուրիոյ մեջ եւ բռնագրաւեց սուրիական տարածքներ, - այս անգամ թափանցելու Կեդրոնական Ասիոյ երկիրներ եւ աստիճանաբար իր զինուորական, տնտեսական եւ քաղաքական ազդեցութիւնը բանեցնելու:

Միւս կողմէ Ատրպեյճան, այս օրերուն, առիթը օգտագործելով պիտի փորձէ ամէն գնով արցախեան հարցը փակուած համարել եւ անտեսել ԵԱՀԿ Մինսքի ՄԱԿ-ի կողմէ օրինականացած դերակատարութիւնը: Ատրպեյճանի նախագահը այս պահանջը յստակօրէն ներկայացուց լրատուամիջոցներու հետ Յինգզաքթի 13 Յունուարի իր հանդիպումին ընթացքին, կրկին շեշտելով Չանգեզուրի միջանցքը գործարկելու հրամայականը:

Հայաստան Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու կարգաւորման պիտակին տակ շատ բան կրնայ կորսնցնել, եթէ ընդառաջէ Չանգեզուրի միջանցք հաստատելու եւ արցախեան հարցը փակուած համարելու Թուրքիոյ նախապայմաններուն, եւ կորսնցնէ տարածաշրջանին մեջ Թուրքիան սանձող գործօն ըլլալու իր առաւելութիւնը: Դիւանագիտական յարաբերութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ կարգաւորուելիք յարաբերութիւններ են, երրորդ երկիր մը՝ այս պարագային Ատրպեյճան, ամնչութիւն չունի եւ պէտք չէ թոյլատրել որ ունենայ այդ կարգաւորման հետ:

«Գ.»

-Չորեքշաբթի, 12 Յունուար 2022-ին, ՍԱՆԱ հաղորդեց, որ Դամասկոսի մէջ Սուրիա եւ Չինաստան փոխըմբռնումի յուշագիր մը ստորագրեցին՝

21-րդ դարուն ցամաքային եւ ծովային մետաքսի ճամբաներու տնտեսական գօտիի նախաձեռնութեան շուրջ: Սուրիոյ կողմէն յուշագիրը ստորագրեց միջազգային գործակցութեան խորհուրդի նախագահ Ֆատիխալի, իսկ Չինաստանի կողմէն՝ Դամասկոսի մէջ Չինաստանի դեսպան Ֆինկ Պեաու: Այս նախաձեռնութեան շնորհիւ Սուրիոյ եւ Չինաստանի, ինչպէս նաեւ Սուրիոյ եւ այլ երկիրներու միջեւ գործակցութեան հորիզոնները պիտի ընդլայնին:

-Երեքշաբթի, 11 Յունուար 2022-ին, Սուրիոյ Առողջապահութեան Նախարարութիւնը հաղորդագրութիւն մը հրապարակեց պսակածէ ժահիր պատուաստ ստանալէ բացառուած պարագաներուն շուրջ:

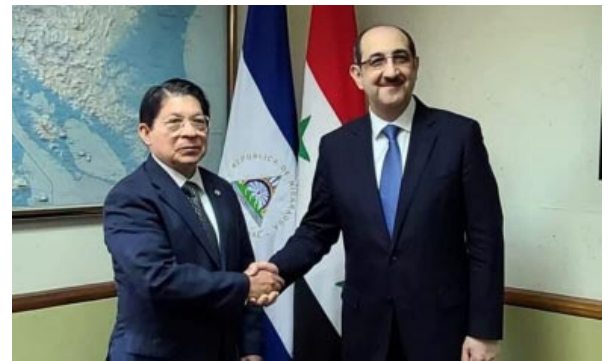
Համաձայն նախարարութեան, պատուաստ չեն կրնար ստանալ հետեւեալ պարագաները.

-Յոյ կիները, բացի այն պարագաներէն, որոնք կնկաբարձին կամ հիւանդանոցին կողմէ բժշկական արտօնագիր կը ներկայացնեն:

-18 տարեկանէն վար երիտասարդները, բացի այն անձերէն, որոնք անձնաթուղթով կը ներկայանան:

-Տկար դիմադրողականութիւն, ուռուցքներ, ջղային հարցեր եւ երկկամի մնայուն հիւանդութիւններ ունեցող անձեր, բացի եթէ անոնք մասնագէտ բժշկէն բժշկական վաւերացուած արտօնագիր ներկայացնեն:

- Երեքշաբթի, 11 Յունուար 2022-ին, ՄԱԿ-ի մէջ Սուրիոյ մնայուն բանագնաց եւ Նիքարակուայի մէջ Սուրիոյ դեսպան Պասսամ Սապադ, Նիքարակուայի նախագահ Տայէլ Օրթիկայի վերընտրուելուն առիթով կատարած նախագահական սահմանադրական երդման արարողութեան ներկայ գտնուեցաւ, ապա փոխանցեց Սուրիոյ նախագահ Պաշար ալ Ասատին եւ սուրիական կառավարութեան շնորհաւորութիւնները Օրթիկային, անոր մաղթելով յաջողութիւն, իսկ Նիքարակուայի ժողովուրդին՝ վերելք:

Իր կարգին նախագահ Օրթիկա Սապադի միջոցաւ նախագահ Ասատին ողջոյններ փոխանցեց եւ բարձր գնահատեց Սուրիոյ ժողովուրդին ահաբեկչութեան դեմ տարիներու աննահանջ պայքարը:

-Երեքշաբթի, 11 Յունուար 2022-ին, «Շամ Թայմ» հաղորդեց, որ տընտեսագէտ խորհրդարանականներէ բաղկացած իրանեան պատուիրակութիւն մը Դամասկոս ժամանեց, նախագահութեամբ՝ Իրանի ճանապարհային եւ բնակարանային հարցերու նախարար Ռոստոմ Բասիմի:

Այցելութեան նպատակն էր Սուրիոյ եւ Իրանի գործակցութեան միջոցները զարգացնել:

Պատուիրակութիւնը Սուրիա պիտի մնայ մինչեւ յառաջիկայ Յինգզաքթի: Ան հանդիպումներ պիտի ունենայ սուրիացի քաղաքական գործիչներու հետ:

ԳՈՅԺ

Համազգայինի Կեդրոնական Վարչությունը կը գուժե բանաստեղծ, մտաւորական, ազգային գործիչ, Հայաստանի Համազգայինի գրասենեակի հիմնադիր մարմնի անդամ եւ Համազգայինի շքանշանակիր՝ ՌԱԶՄԻԿ ԴԱԽՅԵԱՆԻ մահը, որ պատահեցաւ Երեքշաբթի, 11 Յունուար 2022-ին:

ԲԱՌԸ

Ինչպէս արեւի շողը բռնելով,
Կենդանանում է թրթուրը քնած
Եւ խլրտում է տաքուկ փոշու մէջ,
Այդպէս Հանճարի ճառագայթի տակ
Արթնանում Բառը
Եւ տաք խլրտով
Շարժում է դէպի յաւիտենություն:

ՌԱԶՄԻԿ ԴԱԽՅԵԱՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՓՈՒՆՁ ՄԸ ԶԱՅՆԵՐԸ ԿԵՂԵԻԴ ԲԱՅ ԱՐԱ

Ձայները գուցէ չե՛ն մեռնում բնաւ,
Ձայները գուցէ բարձրանում են վեր,
Մանուկների պէս
Խաղում են փափուկ ամպերի վրայ,
Յետոյ դառնում են աստղային հովեր:
Եւ ազատուելով մարդու կապանքից,
Երջանկանում են տխուր հրճուանքով,
Մարդն ազատում է իր տառապանքից,
Եւ տիեզերքը լցւում է կեանքով:

Ձայները գուցէ չե՛ն մեռնում բնաւ,
Գուցէ պահւում են շրերի խորքում,
Գուցէ մտնում են խեցիների մէջ
Մարգարտանալու տենչանքով զնգուն:
Եւ կախարդական ձկների տեսքով
Գուցէ աշխարհ են գալիս վերստին,
Ապրում են դարձեալ, կորչում են դարձեալ՝
Կեանք տալով այս նոր խաբկանքին, ստին:

Եթէ ձայները չեն մեռնում բնաւ
Ապրում են ու դեռ
Ապրելու տենչ են տալիս օրերին,
Հազար օրհնութիւն, հազար երանի
Եղեգների մէջ հնչող ձայներին:
Հազար օրհնութիւն, հազար երանի՝
Շուշանների մէջ շնչող ձայներին,
Եւ հազար թախիծ ու հազար տագնապ
Գուժկանների մէջ ննչող ձայներին:

Եւ քանի որ դու շուշան ես կապոյտ,
Եւ քանի որ դու եղեգ ես, օ, քոյր,
Եւ եթէ ես ձայն ունեմ ապրելու
Թող քո մէջ զնգայ իմ ձայնը մաքուր:
Թող քո մէջ ննչի, քո մէջ շնչակայ,
Թող քեզ աստղային հովերով լցնի,
Գուցէ մոլորուի, գուցէ հեկեկայ՝
Թէ մեկը քեզնից հառաչանք փրցնի:

Ձայները գուցէ չե՛ն մեռնում բնաւ,
Ձայները գուցէ ծաղկում են անվերջ,
Երբ մենք բոլորս ձայնել ենք արդէն
Տիեզերական խաղաղութեան մէջ:
Ձայնել ենք: Եւ էլ ոչ մէկս չկանք,
Եւ ողջ աշխարհը դարձել է ահա
Աւեր ձայների ծաղկավառ մի գորգ.-

Թեւ ձայները չեն մեռնում բնաւ,
Բայց նրանց կեանքն էլ ակնթարթ է լոկ:

Բաց քո կեղեւը, ծա՛ն,
Առ ինձ կեղեւիդ մէջ...

Անցան օրեր մէկ-մէկ,
Անցան օրեր գոյգ-գոյգ,
Ճաշակեցիք եւ սեր,
Եւ տառապանք, եւ սուգ:

Յոգնեցրին ինձ արդէն
Օրերը լայն ու նեղ,
Յոգնեցրին ինձ արդէն
Մեղաւոր ու անմեղ,
Յոգնեցրին ինձ արդէն
Տխրութիւնն այս ցանցառ
Եւ կարօտներն այս խեղճ,
Դեհ բա՛ց կեղեւը, ծա՛ն,
Ա՛ն ինձ կեղեւիդ մէջ:

Ա՛ն ինձ կեղեւիդ մէջ.-
Այս անծաղիկ դարում
Ես կը ճուլուեմ քեզ հետ՝
Որպէս փոքրիկ գարուն:

Որպէս թաքուն թախիծ,
Տերեւներիդ խորքում
Ես կը փայլեմ տխուր
Ու կը մտնեմ խոր քուն:

Ու հողմերը թէ գան՝
Ինձ խլեն քո ձեռքից,
Ես կ՛արթնանամ, ծա՛ն իմ,
Կ՛որոտանք մէկից:

Ես կը ձգուեմ քեզ հետ,
Ես կը ճկուեմ քեզ հետ
Ու հողմերի ձեռքից
Ես կը փրկուեմ քեզ հետ:

Ու մի թաքուն գիշեր,
Երբ բոլորը քնեն,
Ես քեզ կախարդական
Բառեր կը կրկնեմ.

Կ՛երթանք կամաց-կամաց
Կ՛ելենք թաքուն-թաքուն,
Ու քնի մէջ նրան
Կը դարձնենք անքուն:

Նրա երագի մէջ
Կախարդական մի ծառ
Մարդկային ձեւ կ՛առնի,
Կը շնչակայ կամաց
Եւ մարդկային լեզուով,
Որպէս լեզունս պայծառ,
Կը բարբառի նրան
Անհու՛ն, կորած մի սեր
Եւ մի կարօտ անծայր:

Յետոյ կամաց-կամաց,
Ցաւով մեր շողշողուն,
Որպէս կոփրած տեսիլք,
Մենք կը թաղուենք հողում:

Չգացմունքների խեղդող ալիքից
Բառն ինքը, ահա,
Խոստովանանքի համար է ծնւում,
Ու թէւ նրան մանրում են մարդիկ
Շահատակութեան շուկաների մէջ,
Սակայն ինչ-որ տեղ՝
Հոգու ծալքերում իմաստունների,
Ապրում է Բառը եւ անվերջ թրծւում:

Հաստամքը - Սեր,
Տառապանքը - Սեր...

Ես նստել էի
Բառի մենաւոր քարանձաւի մէջ,
Եւ Բառը հազար տխուր աչքերով
Լալիս էր վրաս, -
Ես չգիտէի,
Որ դու մոմերդ կը վառես մի օր՝
Բառի խորքերը լուսաւորելու,
Եւ լռութեան մէջ կը թողնես, գնաս:
Ես չգիտէի...
Եւ Բառը հիմա քայլում է յոգնած
Բառերի անծայր քարաւանի մէջ,
Եւ տխուր է նա, ձանձրացած մի քիչ
Եւ աննուաճ է, եւ քնքշօրէն խեղճ:

Եւ ինձ թում է՝ նրա ստուերը
Բոլոր կողմերից
Քշում են վայրի ուրուրներ հազար.-
Գիշակերների՝, անտաղանդների՝ ստրուկն է Բառը,
Նա Հանճարին է միայն հաւասար:

Եւ քանի դու կաս, ամեն գարնան հետ,
Ինչպէս արեւի շողը բռնելով
Կենդանանում է թրթուրը քնած,
Եւ խլրտում է տաքուկ փոշու մէջ,
Այդպէս Կարօտիս ճառագայթի տակ
Արթնանում Բառը
Եւ տաք խլրտով
Շարժում է դէպի յաւիտենություն:

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Երեկ տխուր, այսօր ուրախ
Ալիքի պէս ծափ եմ տալիս,
Երեկ դէպի անյայտություն,
Այսօր դէպի ափ եմ գալիս:

Լուռ ժպտում եմ փոքր ու մեծին,
Կամ ծիծաղում խենթի նման,
Նուիրում եմ աւազներին՝
Անապատի գետի նման:

Նուիրում եմ անմնացորդ,
Ինձ ժպտներն ո՛ւր են տանում
Ծիծաղիս մէջ ամեն անցորդ
Յոգնած հոգին է լուանում:

Վաղը, երբ որ մշուշ լինի
Եւ արցունքներ ծնունեն ցաւից,
Գուցէ մեկը, փոքրիկ մի կայծ
Ետ բերի ինձ իմ ծիծաղից:

Երեկ տխուր, այսօր ուրախ
Ալիքի պէս ծափ եմ տալիս,
Երեկ դէպի անյայտություն,
Այսօր դէպի ափ եմ գալիս:

Պ Ա Տ Գ Ա Մ...

Սկիզբ՝ էջ 1

ու երեւոյթներուն շուրջ գիտաժողովներ տեղի ունեցան, ուսումնասիրութիւններ կատարուեցան ու յօդուածներ ստորագրուեցան: Անորոշութիւններով ու տագնապներով լեցուն Սփիւռքի ներկայ իրավիճակը, մեր դեկավար մարմինները ու մտաւորականները պետք է մղէ՝ իրապաշտ ոգիով ու պատասխանատու մօտեցումով տագնապելու, մտածելու, քննելու, խորհրդակցելու, Սփիւռքի ներկայ վերակազմակերպելու եւ ապագան հունաւորող ճամբաներ ու միջոցներ որոնելու:

Յետեւաբար, նկատի ունենալով Սփիւռքի պարզած ներկայ պատկերը ու հայ կեանքէն ներս անոր ունեցած առանցքային կարեւորութիւնը, այսու Յայրապետական Գիրով 2022 տարին կը հռչակենք

ՍՓԻՒՐԵՒ ՏԱՐԻ

Յայերէն լեզուով հրատարակած Մեր վերջին գիրքին տուած ենք Նոր Յորիզոններու Դիմաց խորագիրը: Պատահական չէ այս խորագիրը: Յայ ժողովուրդը իր երեք թելերով՝ Յայաստան, Արցախ եւ Սփիւռք բազմաթիւ ու բազմազան մարտահրաւերներ ու վտանգներ կը դիմագրաւէ. իսկ հայօրէն մաշուսի ենթակայ Սփիւռքը՝ աւելի՛ն: Տեղ մը ան անորոշութեան այլիքներու մէջ կ'օրօրուի, այլ տեղ՝ փոթորիկներու դէմ կը պայքարի. տեղ մը՝ նոր ինքնութեան փնտռողութիւն մէջ է, այլ տեղ՝ տեղայնացումի արագ ընթացքի մէջ: Արդ, Սփիւռքի վերակազմակերպումը ու վերակենսաւորումը հրամայական անհրաժեշտութիւն է: Այս բազմատարած ու բազմերես ծրագիրը իր գործնական ընթացքը կրնայ առնել Սփիւռքի ինքնաքննութեամբ, ինքնարժեւորումով եւ ազգի համայնական կեանքին մէջ անոր իւրայատուկ տեղին ու դերին յստակեցումով: Այս հսկայածաւալ աշխատանքին հարկ է լծուիլ այսօր. վաղը կրնայ ո՛րչ ըլլալ՝ աշխարհի արմատական ու արագ փոփոխութիւններու յորձանուտին մէջ ապրող Սփիւռքին համար:

Ա) ՍՓԻՒՐԵՒ ԵՐԵՎ - ԳՈՅԱՌՈՐՈՒՄ ՈՒ ՀՈՒՆՎՈՒՅԹ

Յայաստանը իր աշխարհագրական դիրքին բերումով յաճախ ենթակայ եղած է յարձակումներու ու բռնագրաւումներու եւ կորսնցուցած իր պետականութիւնն ու անկախութիւնը: Յետեւաբար, արտագաղթը մնայուն երեւոյթ եղած է հայոց պատմութեան մէջ:

Բիւզանդական կայսրութեան եւ Յայաստանի միջեւ շփումը եղած է անմիջական ու մնայուն եւ ինչ ժամանակներէն ի վեր հայեր հաստատուած են կայսրութեան սահմաններէն ներս: Յայաստանէն դուրս, հայութիւնը առաջին անգամ ըլլալով հաւաքական ու կազմակերպ ներկայութիւն դարձած է Կիլիկիոյ մէջ, եւ Նոյնիսկ պետականութիւն հաստատած: Կիլիկիոյ հայոց պետութեան (14-րդ դար) եւ Բիւզանդիոնի կայսրութեան (15-րդ դար) անկումէն ետք, հայերը հետզհետէ ուղղուած են դէպի Պալեստինայ երկիրներ, ուր ժամանակի ընթացքին գաղութներ կազմաւորուած են: Առաւելաբար տնտեսական պատճառներով հայեր յարաբերութեան մէջ եղած են Ծայրագոյն Արեւելքի հետ, ինչպէս հաստատած նաեւ փոքր համայնքներ: Պարսկաստանը Յայաստանի դրացի երկիր ըլլալով, ինչպէս նաեւ սկսեալ մեծ թիւով հայեր հաստատուած են ինչ: Պարսկաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ Յայաստանի բաժանումէն ետք (16-րդ դար), հայերը յիշեալ երկիրներէն ներս դարձած են կազմակերպ ներկայութիւն:

Յայոց Տեղասպանութեան հետեւանքով, Արեւմտեան Յայաստանի ու Կիլիկիոյ հայկական հողերու վրայ ապրող հայեր պարտադրաբար արտագաղթած են դէպի Միջին Արեւելք եւ ապա, քաղաքական ու տնտեսական մտահոգութիւններէ մղուած՝ տարիներու ընթացքին դէպի Եւրոպա, Ռուսիա-սային ու Յարավային Ամերիկա ու մինչեւ Աւստրալիա: Ափրիկէի մէջ հայեր ներկայութիւն դարձած են յատկապէս Յամաշարիայի երկրորդ Պատերազմէն ետք: Յամաշարիայի հայոց մասնաւորութեան ստեղծած պայմանները նոր թափ տուած են հայ ժողովուրդի գաւազներու երկրէ երկիր տեղափոխութեան, Նոյնիսկ՝ ցամաքամասէ այլ ցամաքամաս գաղթին: Խորհրդային Միութեան փլուզումէն ետք, Նախկին Սովետական երկիրներէն արտագաղթի նոր այլիք մը սկսած է դէպի արեւմտեան երկիրներ: Վերջապէս, տարօրինակ ու ցաւալի էր Յայաստանի անկախացումէն ետք ծայր առած արտագաղթը հայրենիքէն:

Սփիւռքի յառաջացման հիւղվոյթին վրայ նետուած այս հպանցիկ ակնարկի լոյսին տակ, հարկ է ընդգծել հետեւեալ կէտերը.-

ա) Լայնատարած Սփիւռքի գոյաւորումը իր պատմական պատճառները ու հանգրուանները ունի: Յայերու արտագաղթը Յայաստանէն յաճախ եղած է պարտադրաբար: Այս ուղղութեամբ հարկ է յիշել Յայաստանէն Կիլիկիա մեծ գաղթը՝ պարտադրուած Բիւզանդական կայսրութեան կողմէ, եւ Արեւմտեան Յայաստանէն ու Կիլիկիայէն՝ Օսմանեան կայսրութեան կողմէ: Զաղաքական ու ապահովական ազդակներու կողքին, նաեւ տնտեսական պատճառներ հայերը մղած են արտագաղթի: Այսպէս կարելի է բնորոշել նաեւ վերջին տասնամեակներուն Յայաստանէն արտագաղթը:

բ) Յայերը ուր որ հաստատուած են, փորձած են կազմել՝ համայնք իր ազգային, հոգեւոր, կրթական եւ այլ կառոյցներով, եւ գերագոյն ճիգ թափած՝ պահելու իրենց ազգային դիմագիծը, լեզուն, հաւատքն ու արարչութիւնները: Եկեղեցին առաջնորդողի դեր է ունեցած գաղութներու կազմաւորման ու հայապահպանման մէջ:

գ) Իրենց հաստատուած երկիրներուն մէջ հայեր մեկուսացած չեն ապրած: Անոնք մասնակից դարձած են ընկերութեան կեանքին, եւ Նոյնիսկ՝ կարեւոր դիրքեր գրաւած:

դ) Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ գաղութները իրենց կազմակերպ կեանքով եւ բազմաթիւ կառոյցներով, կեդրոնական դեր ունեցած են Սփիւռքի մէջ, յատկապէս՝ հոգեւոր, մշակութային, բարեսիրական ու քաղաքական մարզերէն ներս:

ե) Պայմաններու բերումով, կորսնցնելով իրենց անմիջական կապը մայր հայրենիքին հետ, կարգ մը գաղութներ, յատկապէս Պալեստինայ երկիրներու մէջ ժամանակի ընթացքին ձուլուած են՝ միայն աղօտ կերպով պահելով իրենց հայկական ծագումը:

Բ) ՍՓԻՒՐԵՒ ԱՅՍՕՐ - ՄՏԱՀՈՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒ ՄԱՐՏԱՀՐԱՒԵՐՆԵՐ

Անհրաժեշտ կը նկատենք ամփոփ գիծերով լուսարձակի տակ բերել ներկայ Սփիւռքը բնութագրող կարգ մը յատկանշական երեւոյթներ.-

1.- Ներկայ Սփիւռքը՝ աւանդական, սովետական ու հայաստանեան սփիւռքներու աններդաշնակ խառնուրդ մըն է: Տեղասպանութեան վերապրողներու բեկորներով գոյաւորուած Սփիւռքը կազմակերպման յարաբերաբար արագ ընթացք ունեցաւ: Եկեղեցի, դպրոց ու ակումբ վճռորոշ դեր ունեցան Սփիւռքի կազմաւորման ու անոր ինքնութեան պահպանման մէջ: Սփիւռքը գոյատեւեց համախմբուելով իր ստեղծած կառոյցներուն շուրջ ու դարձաւ արդարութիւն պահանջող եւ ազատ, անկախ եւ ամբողջական Յայաստանի երագով ապրող ու պայքարող գաղութներու ամբողջութիւն: Աւանդական սփիւռքին եկան միասնաւոր, Սովետական երկիրներէն դէպի Արեւմուտք գաղթած հայորդիներ եւ կարճ ժամանակի ընթացքին շարունակեցան իրենց ազգակիցներուն հետ: Յայաստանի վերանկախացումով շատեր կարծեցին թէ կրնայ ներգաղթ սկսիլ եւ Սփիւռքը շուտով շնչասպառ դառնալ: Պատահեցաւ հակառակը: Տնտեսական պատճառներէ մղուած եւ արտասահմանի լայն կարելիութիւններէն հրապուրուած, Յայաստանը սկսաւ պարպուիլ իր բնակչութենէ: Թուային աճին առընթեր, Սփիւռքը նաեւ ընդարձակուեցաւ միջ-գաղութային տեղաշարժերու հետեւանքով: Վերոնշեալ երեւոյթները շարունակուելու բազմաթիւ պատճառներ ունին: Սփիւռքը կայուն իրականութիւն մը չէ, ան մնայուն փոփոխութեան մէջ է:

2.- Ի՞նչ կը նշանակէ հայ ըլլալ Սփիւռքի մէջ, ի՞նչ են հայ ըլլալու արժեքափերը: Տեղասպանութեան յիշողութեամբ կազմաւորուած աւանդական սփիւռքը իր իւրայատուկ ինքնաճանաչումը ունի: Նոր սփիւռքներու յառաջացումը եւ Սփիւռք-Յայաստան յարաբերութիւններու գաղափարները նոր նկարագիր տուաւ Սփիւռքին. իսկ համաշխարհայնացումը նոր իրականութիւններու եւ հորիզոններու դիմաց դրաւ Սփիւռքը՝ գայն մղելով ինքնաճանաչման տարբեր մօտեցումներու, շեշտաւորումներու ու Նոյնիսկ արժեքափերու: Արդ, ինչպէ՞ս կարելի է պատմական տարբեր հիւղվոյթ ունեցած, տարբեր փորձառութեամբ թրծուած եւ տարբեր մտածելակերպ, գործելակերպ ու կենցաղակերպ ունեցող սփիւռքներուն միջեւ, յաճախ Նոյն գաղութին մաս կազմող, գոյակցութենէ անդին ներքին ներդաշնակում ու համալրում յառաջացնել: Յարկ այս ուղղութեամբ ծրագրուած ու հետեւողական քայլեր չեն առնուած. կը թուի թէ կամեցողութեան պակաս կայ: Բայց նման ճիգ անխուսափելի անհրաժեշտութիւն է: Ինչպէ՞ս կարելի է Սփիւռքի հայուն ինքնաճանաչումը սահմանել՝ հաւաքական արժեքափերու ճշգրտումով, առանց անտեսելու համաշխարհայնացումին ստեղծած նոր իրականութիւնները ու տեղական պայմանները:

3.- Յայաստանի մէջ հայ մնալը բնական երեւոյթ է. Սփիւռքի մէջ հայ մնալը նախընտրութեան հարց է եւ, հետեւաբար՝ ամէնօրեայ տագնապ ու պայքար: Սօտիկ անցեալին, Սփիւռքի մէջ ուրիշէն տարբեր ըլլալը չափանիշ էր ու ազդու միջոց՝ հայապահպանման: Յամաշարիայի հայոց աշխարհի բազմացող, բազմամշակոյթ ու բազմակրօն միջավայրերու մէջ ապրող հայը, ուր այլեւս զինք ուրիշէն բաժնող ցանկապատեր գոյութիւն չունին, ուր ուրիշը իր դրացին է, ընկերը, գործակիցը եւ երբեմն Նոյնիսկ տան անդամը, ինչպէ՞ս կրնայ իր ինքնութիւնը պահել անվթար: Յարկ է ըլլալ իրապաշտ: Սփիւռքահայը ինքզինքը այլեւս գաղութական եւ օտար չի նկատեր. ան իր ապրած երկրին լիիրաւ քաղաքացին է՝ միաձուլուած միջավայրին ու շաղախուած տեղույն մշակոյթին հետ: Յայու ինքնութիւնը տակաւին կը շարունակէ ինքզինք շեշտակի կերպով արտայայտել իր, ուր հայ կեանքի հաւաքական ու կազմակերպ ներկայութիւն գոյութիւն ունի: Սակայն, ինչպէ՞ս կրնայ իր միջավայր գոյութիւն չունի, հայապահպանման ճիգերը սկսած են իրենց ուժականութիւնը կորսնցնել հետզհետէ տեղայնացող ինքնութեան դիմաց: Արդ, հայու արմատները առողջ պահելու հեռանկարով, ինչպէ՞ս կարելի է Սփիւռքի հայուն մէջ լեզուն, հայրենիքը, կրօնը, աւանդութիւնները, պատմական վճռորոշ դէպքերը, պահանջատիրութիւնը առաւելագոյն չափով եւ նոր մօտեցումով դարձնել մէկ ազգի պատկանելիութեան ամուր յենարանները:

4.- Սփիւռքի կառոյցները ճշգրտորոշ դեր կատարեցին Սփիւռքի կազմակերպման, ինչպէս նաեւ՝ մեր հոգեւոր, մշակութային ու ազգային արժեքներու կենսագործման գծով: Այսօր, սակայն, մեր կառոյցները իրենց հմայքն ու ազդեցութիւնը կորսնցնելու եւ ժամանակավրէպ դառնալու վտանգին դիմաց կը գտնուին: Իրենց ինքնակերտ մօտեցումներով, աւանդական գործելաոճերով ու ոչ-այժմեական օրակարգերով, անոնք այլեւս չեն կրնար գոհացնել նոր սերունդներուն պահանջները: Այլ խօսքով, գաղութներ չեն կրնար իրենց կազմակերպչական ուժականութիւնը ամուր պահել եւ հայօրէն շնչել շնչասպառ դարձած եւ ներկայ իրականութիւններուն անհաղորդ կառոյցներով: Արդ, կառոյցներուն վերանորոգումը ու այժմեականացումը աւելի քան հրամայական է՝ նկատի ունենալով անոնց կեդրոնական տեղն ու առանցքային դերը հայ կեանքէն ներս:

Սկզբ՝ էջ 4

5. - Արեւմտահայերէնը նահանջի մէջ է: Անոր գործածութեան հետզհետէ շեշտուող նուազումն ու աղաւաղումը դարձած են համատարած ու անըն-յայտ երեւոյթներ: Պատճառները յստակ են իսկ հետեւեալները՝ վտանգալից: Լեզուն ազգի մը ինքնութեան գործը կռուաններէն մէկն է, մանաւանդ փոքր եւ սփիւռքեան պայմաններուն մէջ ապրող ազգի մը համար: Արեւմտահայերէնի նահանջին առաջըը առնելու յանձնառութենէն մղուած, մեր Սուրբ Աթոռը դիմեց գործնական քայլերու: Արդ, ինչպէ՞ս կարելի է նոր մղում տալ այս յոյժ կարեւոր ծրագրին եւ գործնապէս մասնակից դարձնել հայակերտումի առաքելութեան լծուած մեր կրթական ու մշակութային կառոյցները ու մտաւորականները:

6. - Մեր կառոյցներուն կողքին մեր մտածելակերպերն ու գործելակերպերը եւս սկսած են ժանգ կապել: Մեր շուրջ տեղի ունեցող նոր գարգացումներուն ու յառաջացող մարտահրաւերներուն անտեսումը մեր գաղութները կրնան առաջնորդել դեպի ինքնամեկուսացում: Սփիւռքը այլեւս չի կրնար գործել կարծաւորաբար: Հայապահպանման գործիքները եւ չափա-կիշերը, փաստօրէն, չեն համապատասխաներ ներկայ աշխարհի պայմաններուն ու նոր սերունդի մօտեցումներուն ու սպասումներուն: Նոր սերունդը սկսած է հեռանալ մեր կառոյցներէն, եւ նոյնիսկ անոնց կողմէ ծով գոհողութեամբ պահուած եւ սակայն հոն բանտարկուած մեր արժէքներէն ու արեւել-դուրսներէն եւ իր հայրութիւնը ապրիլ տարբեր մօտեցումներով ու կերպերով: Նոր սերունդին մօտ հայու ինքնութիւնը ենթակայ է աղօտելու վտանգին: Հոն է ստագնապը, որովհետեւ նոր սերունդն է, որ նոր շունչով պիտի վերակենսաւորէ Սփիւռքը եւ կերտէ անոր ապագան: Արդ, ինչպէ՞ս կարելի է ներդաշնակութիւն ստեղծել հայու ինքնութեան երեք տարածքներուն՝ տեղայնականին, հայկականին ու համաշխարհայինին միջեւ, խուսափելով հակասութիւն ու բեւեռացում յառաջացնող մտածելակերպերն ու կենցաղակերպերը: Յաճախ շեշտած ենք նոր սերունդը մեր շուրջ համախմբելու եւ լուրջ երկխօսութիւն ունենալու կարելորութիւնը:

7. - Սփիւռքը տարբեր մտածողութիւններու հանդիսարան է, երբեմն գիրար հակասող ու երբեմն համընկնող՝ յաճախ պայմանաւորուած թէ՛ ներ-Հայաստանեան եւ թէ՛ տեղական ընկերա-քաղաքական ազդակներէ: Սա անխուսափելի երեւոյթ է: Անհրաժեշտ է, սակայն, Սփիւռքի գաղութները իրենց տեղայնական, ինքնակերտ ու բաժանարար մտածողութենէն դուրս բերել եւ համասփիւռքեան մտածողութիւն հունաւորել: Արդարեւ, անցնող տարիներուն Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նախաձեռնութեամբ գումարուած համասփիւռքեան, երբեմն նաեւ համահայկական, կրթական, մշակութային, պատմական, պահանջատիրական, տեղեկատուական եւ այլ բնոյթի համագումարները, անոնց ճշդած ուղեգիծերը ու կատարած եզրա-յանգումները արդէն իսկ հունտերը ցանած են համասփիւռքեան մտածողութեան ձեւաւորման: Անոնք նաեւ մասնակիցներու ներկայացուցչական հանգամանքով ու որակով կրնան առանցք դառնալ համասփիւռքեան դեկաւարութեան ստեղծման: Նման գործընթաց կ'ենթադրէ կառոյցներու միջեւ ներ-գաղութային ու միջ-գաղութային սերտ ու համապարփակ գործակցութիւն՝ համասփիւռքեան օրակարգի մը շուրջ: Նման նախաձեռնութիւն մը մեծապէս պիտի նպաստէ Սփիւռքի կեանքին վերաշխուժացման, մօտեցումներու ներդաշնակման եւ անոր համահայկական դերակատարութեան առաւել շեշտաւորման:

8. - Սփիւռքը զգոյշ պետք է ըլլայ թէ՛ Հայաստանակերտն ու թէ՛ Սփիւռքակերտն մտածողութեան մէջ ինքզինք բանտարկելէ: Իր կիզակետը պետք է դառնայ հայակերտն մտածողութեան գարգացումը, որ կրնայ տարբեր հայեցակետերու երկխօսութեան լայն տարածք ստեղծել: Արդարեւ, իր իւրայատուկ շեշտաւորումներով ու հարուստ փորձառութեամբ Սփիւռքը կրնայ իր կարեւոր նպաստը բերել համահայկական մտածողութեան մշակման՝ համահայկական օրակարգի մը ենթահողի վրայ: Արդ, ինչպէ՞ս կարելի է մէկ եւ նոյն հայութեան պատկանելիութիւնը իր արժէքներով ու տեսլականով դարձնել հիմքը ու հենքը համահայկական մտածողութեան՝ պահելով հանդերձ տեղական պայմաններն ու ազդակներն ազդեցութեան ենթակայ Սփիւռքին մօտեցումները, ինչպէս նաեւ՝ համասփիւռքեան առաջնահերթութիւններուն կարելորութիւնը: Առաջինը հրամայական է, իսկ երկրորդը՝ անխուսափելի:

9. - Սփիւռքը ունի մշակութային, հոգեւոր, տնտեսական, մասնագիտական, յարաբերական թէ՛ փորձառական հսկայ ներուժ: Սակայն, տեղ մը՝ համակերպումը ու տեղայնացումը, այլ տեղ՝ անտարբերութիւնը ու անտեսումը սկսած են հայ կեանքէն հեռացնել իր սեփական ներուժը: Փաստօրէն, Սփիւռքը չէ կրցած իր ներուժին տեղ դառնալ եւ գայն ճիշդ ու ամբողջական կերպով օգտագործել: Այս ուղղութեամբ փորձեր կատարուած են թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ Սփիւռքի կարգ մը կառոյցներուն կողմէ, սակայն անոնք եղած են մասնակի ու պարագայական: Սփիւռքի ներուժին կազմակերպումը ու օգտագործումը անհրաժեշտութիւն է: Նման ծրագիր կ'ենթադրէ հաւաքական ու հետեւողական աշխատանք:

10. - Հայաստանի վերանկախացումով սպասելի էր որ հանգրուանա-յին կերպով հայրենադարձութիւն տեղի ունենար: Պատահեցաւ հակառակը: Հայաստանը չկրցաւ, չէր կրնար, տնտեսական գարգացման լայն կարելիութիւններ ստեղծել, եւ հայրենադարձութեան ծրագիրներ մշակել: Սփիւռքի հայերուն քաղաքացիութիւն տալը քաջալերական քայլ մըն էր, անկասկած. սակայն, ան հայրենիքին նկատմամբ զգացական կապը ամրացնելէ անդին չանցաւ: Վերջին տասնամեակներուն Հայաստանէն հեռա-

ցած հայերուն պարագային՝ հայրենադարձութիւնը անհրաժեշտութիւն է, իսկ աւանդական սփիւռքին համար՝ ներկայ հանգրուանին, ան իրատեսութեան սահմաններէն դուրս կը նկատուի: Սակայն, հարկ է գայն պահել համագային օրակարգի վրայ, որպէս ազգային պատկանելիութեան էական տարրերէն մէկը: Եթէ հայրենադարձութեան գաղափարը՝ ամբողջական Հայաստան ամբողջական հայութեամբ տեսլականով ամրագրուած, թեկուզ վախճանական հորիզոնի վրայ, անհետանայ հայ կեանքէն, Սփիւռքը պիտի կորսնցնէ իր նպատակաւաց ուղղութիւնը եւ ինքնամաշումը պիտի ընթանայ արագ: Տուեալները ցոյց կու տան, թէ Սփիւռքը երկար ժամանակ պիտի շարունակէ իր գոյութիւնը՝ ենթակայ գունաթափումի վտանգին: Արդ, ընդհանուր հայութեան թիւի աճը եւ Հայաստանի ու Արցախի մէջ հայութեան ֆիզիքական ներկայութեան պահպանումը առանցքային կարելորութիւն ունին: Այս նպատակը կարելի է իրագործել Հայաստանի մէջ՝ տնտեսութեան գարգացումով, անվտանգութեան երաշխաւորումով եւ Սփիւռքի փոքր ու մեկուսացած գաղութները, որոնք ինչ-ինչ պատճառներով ենթակայ են արագ ծուլման վտանգին, Հայաստան ուղղելով, իսկ Սփիւռքի մէջ՝ ծնունդներու թիւը բազմապատկելով եւ այլ ազդու միջոցներու դիմելով:

11. - Հոգի Հայաստան-հոգի Սփիւռք տեսլականը պետք է դառնայ ազգային ռազմավարութեան հիմքը ու նպատակակետը: Առաւել քան երբեք Հայաստան եւ Սփիւռք իրարու կարիքը ունին: Հետեւաբար, Սփիւռք-Հայաստան գործակցութիւնը պետք է մնայ թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ Սփիւռքի կեանքին կենսական տարածքներէն մէկը: Ծիշոյ չէ՛ Սփիւռքը նկատել Հայաստանի կցորդ, ո՛չ ալ Հայաստանէն անջատ ինքնակերտն ու ինքնավախճան գոյութիւն: Ծիշոյ չէ նաեւ Սփիւռքը նկատել սոսկ Հայաստանի մէջ բարեսիրական ծրագիրներու սատարող ու տնտեսական ծրագիրներ մշակող գաղութներու ամբողջութիւն: Սփիւռքը անբաժան ու անբաժանելի մասը կը կազմէ նոյն եւ մէկ հայութեան: Արդարեւ, Հայաստանը հայրենասիրութիւն առողջ հայրենիք ըլլալէ անդին՝ ցարդ չկրցաւ դառնալ վստահութիւն ու յոյս ներշնչող, եւ աշխարհացիր հայութիւնը իր շուրջ համախմբող հաւաքական տուն: Վերջին տասնամեակին շեշտը դրուեցաւ տնտեսական ներդրումներու եւ թուրիստական այցելութիւններու վրայ: Յատկապէս Հայաստանի ներքաղաքական խնդիրները ու ընկերա-տնտեսական ծրագիրներուն օժանդակութիւնը կարեւոր տեղ գրաւեցին սփիւռքահայութեան կեանքի մայր էջին վրայ, յաճախ լուսանցքի մէջ ձգելով Սփիւռքին առաջնահերթութիւնները: Հայ ժողովուրդի երկու բեւեռներուն միջեւ գործակցութիւնը պետք է դառնայ համապարփակ, ծրագրուած եւ հետեւողական, հիմնուած՝ փոխադարձ վստահութեան վրայ: Սփիւռքի վերակենսաւորման մէջ էական է դերը Հայաստանին, մասնաւորաբար մշակութային ու կրթական մարզերուն մէջ: Միւս կողմէն՝ Հայաստան-Սփիւռք գործակցութեան շրջագիծէն ներս, անհրաժեշտ կը նկատենք Հայաստանի կառավարման ինչպէս նաեւ համահայկական խնդիրներու ու ծրագիրներու քննարկման մէջ Սփիւռքի գործօն մասնակցութիւնը:

Գ) ԴԵՊԻ ՍՓԻՒՐՔԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ- ՄԱՐԶԵՐ ԵՒ ԳՈՐԾԸՆՔՈՒՅԵ

Մեր մատնանշած մտահոգութիւններն ու մարտահրաւերները կը կարօտին խոր, իրատես ու համապարփակ քննարկման: Աւելի քան երեսուն տարի Հայաստանը եւ Արցախը դարձան Սփիւռքի կեանքին կիզակետը: Անկասկած, մեր ազգին այս երկու բեւեռները իրենց խնդիրներով ու հրամայականներով Սփիւռքին համար պետք է միշտ մասն առաջնահերթութիւն: Սփիւռքը ինքնավախճան իրականութիւն մը չէ: ան իր տեսլականը պետք է միշտ սեւեռած պահէ Հայաստանի ուղղութեամբ, որ ողնասիւնը կը կազմէ հայ ազգի ներկային ու երաշխիքը՝ անոր ապագային: Այս խոր գիտակցութեամբ Սփիւռքը կոչուած է ինքզինք վերակազմակերպելու: Այսօր մեր ազգին մեծամասնութիւնը կ'ապրի Սփիւռքի մէջ: Հետեւաբար ժամանակն է, որ մեր ազգի պատմութեան այս հանգրուանին ինքնակազմակերպումը դառնայ Սփիւռքին առաջնահերթութիւնը:

Կ'ուզենք կարեւորութեամբ ընդգծել, թէ այլեւս չենք կրնար հիւժած կառոյցներով, գմռուած մտածողութեամբ, կաղապարուած մօտեցումներով, հնամաշ օրակարգերով Սփիւռքը վերակազմակերպել ու վերակենսաւորել: Սփիւռքը իր կառոյցներով ու օրակարգով, իր կանոնադրութիւններով ու գործելակերպերով պետք է դառնայ համահունչ նոր ժամանակներուն ու մարտահրաւերներուն: Ինչպէ՞ս կարելի է ձեռնարկել այս հսկայ աշխատանքին: Սփիւռքին պարզած ներկայ գոյալիճակին իրապաշտ արժեւորումը եւ ապա ծրագրումը պետք է դառնան մեկնակետը ու մղիչ ուժը մեր աշխատանքներուն: Այս ուղղութեամբ առանցքային է դերը գաղութին մէջ գործող բոլոր կազմակերպութիւններուն ու միութիւններուն, ինչպէս նաեւ գաւազան մարզերու մասնագետ ու փորձառու մտաւորականներուն:

Ա) ԹԵՄԱԿԱՆ ԿԱՌՈՅՑՆԵՐ

Աւանդական սփիւռքի կեանքը կազմակերպուած է եկեղեցւոյ շուրջ: Իւրաքանչիւր գաղութ եկեղեցին նկատած է իր հաւաքական կեանքին կեդրոնը եւ անոր շուրջ հիմնած գանազան մարզերու առնչուած իր հաստատութիւնները: Եկեղեցին, իր կարգին, չէ կրցած քայլ պահել կեանքի յարափոփ պայմաններուն հետ: Եկեղեցւոյ բարեկարգումը նոյնպէս հրամայական է: Եկեղեցի-ժողովուրդ յարաբերութիւնը նոր որակ ու ոճ պետք է ստանայ ու եկեղեցին դառնայ ծառայական ներկայութիւն ժողովուրդի կեանքէն ներս: Ուստի, նկատի ունենալով եկեղեցւոյ կերտական դերը գաղու-

Սկիզբ՝ էջ 5

թի մը կեանքին մէջ, գաղութի վերակազմակերպումը հարկ է որ սկսի թեմական կեանքէն:

Վերջին Ազգ. Ընդհանուր Ժողովին (5-8 Դեկտեմբեր 2017) թէ՛ Մեր պատգամին եւ թէ՛ ժողովի որոշումներուն մէջ կարեւորութեամբ անդրադարձած էինք յատկապէս թեմերու վերակազմակերպման եւ ապա այս ուղղութեամբ յատուկ ուղեցոյց մը ճշդած: Սակայն, համաճարակը դանդաղեցուց մեր թեմերուն կողմէ կատարուելիք ծրագրումի աշխատանքները: Հոս կ'ուզենք ամփոփ գիծերով պարզել թեմերու շրջագիծէն ներս ձեռնարկուելիք աշխատանքին ուրուագիծը:-

Թեմի վերակազմակերպման մէջ կարեւոր դեր ունի Հոգեւորականը: Կոչումի գիտակցութիւն ունեցող եւ ներկայ ժամանակներու մարտահրաւերները դիմադրելու հոգեմտաւոր պատրաստութիւն ունեցող հոգեւորականներու կազմաւորումը էական է: Ծուխը, որպէս հիմքը եկեղեցւոյ կեանքին ու առաքելութեան, պէտք է դառնայ վերակազմակերպման գործընթացին կիզակետը: Հարկ է եկեղեցւոյ վարչակազմակերպչական կեանքին մէջ գործող մարմինները վերաթարմացնել՝ պաշտօնի կոչելով ուսեալ եւ գործունեայ տիկիներ ու երիտասարդներ: Անհրաժեշտ է առաջնահերթ կարեւորութիւն ընծայել՝ ա) քրիստոնէական դաստիարակութեան՝ Կիրակ-Նօրեայ վարժարաններու վերաշխուժացումով, հայկական վարժարաններէն ներս կրօնական նիւթերու դասաւանդումով ու հայ ընտանիքէն ներս հոգեւոր ու բարոյական արժեքներու կենսագործումով: բ) Ընկերային ծառայութեան, գայն դարձնելով եկեղեցւոյ առաքելութեան էական մարգերէն մէկը: գ) Հայ դպրոցին, վերաշէտելով անոր հայակերտումի առաքելութիւնը:

բ) ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԿԱՌՈՅՆՆԵՐ

Թեմը գաղութէն անկախ միաւոր մը չէ. թեմը ինքնին ժողովուրդն է: Այս առումով, համայնքի կեանքին մէջ գործող կազմակերպութիւններուն ու թեմին միջեւ ներդաշնակ գործակցութիւնը, վստահաբար, պիտի նպաստէ գաղութի վերակազմակերպման: Արդ, թելադրելի է, որ համագործակցութիւնը սկսի ծրագիրներու պատրաստութեան ընթացքին: Համայնքային կառոյցները մասնակից են թեմական մարմիններու գործունեութեան, սակայն անոնք ունին իրենց յատուկ կանոնադրութիւնները եւ առաջնահերթութիւնները: Մեր կառոյցները սկսած են մարդու ժ կորսնցնել. քանակին առընթեր նշմարելի է նաեւ որակի նահանջ: Նոր աւիւն հարկ է ներարկել անոնց, ապահովելով երիտասարդութեան, արական թէ՛ իգական, տիրական ներկայութիւնը՝ նաեւ ղեկավարութեան մակարդակի վրայ: Կառոյցներու կանոնադրութիւններուն այժմեականացումը եւ տեղական պայմաններուն պատշաճեցումը, պահելով հանդերձ անոնց համապիւռութեան ու համահայկական բնոյթն ու նպատակը, անխուսափելի է: Կառոյցներու միջեւ սերտ գործակցութիւն ու անոնց գործունեութեանց միջեւ ներդաշնակութիւն ստեղծելը մեծապէս պիտի նպաստէ գաղութի կեանքին առաւել ծաղկման եւ Սփիւռքի աշխուժացման:

Սփիւռքի վերակազմակերպումը բարդ ու երկարաշունչ ծրագիր է: Նման հսկայածաւալ ծրագրի մը իրագործումը կ'ենթադրէ հաւաքական հաւատք ու նուիրում, ղեկավարութիւն ու յանձնառութիւն: Ան կը պահանջէ նաեւ մասնագիտական մօտեցում ու համապարփակ ծրագրում հանգրուանային կերպով իրագործելի: Յիշեալ գործընթացին մէջ անհրաժեշտ է նկատի ունենալ տարբեր միջավայրերու մէջ ապրող գաղութներուն ներքին դրուածքը, գործող կառոյցներու իւրայատկութիւնները ու շրջապատը, եւ համապատասխան մօտեցում որդեգրել:

Արդ, ինչպէ՞ս կարելի է յիշեալ հսկայ աշխատանքին ձեռնարկել:-

1) Մթնոլորտի պատրաստութիւնը նախապայման է: Մեր կառոյցները, անոնց պատասխանատուները ու անդամները պատրաստ ու յանձնառու պէտք է ըլլան վերակազմակերպումի անյետաձգելի անհրաժեշտութեան: Այս ուղղութեամբ յօդուածներու պատրաստութիւնը, հրապարակային քննարկումներու ու համագումարներու կազմակերպումը կրնան օգտակար դառնալ տեսակետներու փոխանակման, մտքերու պատրաստութեան ու դրական միջավայրի ստեղծման:

2) Իւրաքանչիւր կառոյց ինք պէտք է նախաձեռնէ իր վերակազմակերպման, նկատի ունենալով Մեր արծարծած մտահոգութիւններն ու մատակարարութիւնները, եւ ապա, անհրաժեշտութեան պարագային, իր կատարած աշխատանքը համադրելով այլ կառոյցներու հետ:

3) Ծրագրումին հարկ է յաջորդէ գործադրումը: Սա բնականաբար ամենէն դժուար հանգրուանն է: Գործադրումը պէտք է կատարուի յառաջատուական ընթացքով եւ ծրագրուած հետեւողականութեամբ:

Հաւատարիմ իր անցեալին, հայ ժողովուրդը կոչուած է ինքզինք յարատեւօրէն վերարժեւորման ու վերանորոգման ենթարկելու՝ համահունչ փոխուող ժամանակներուն, պայմաններուն ու մարտահրաւերներուն: Այս տեսլականով ու յանձնառութեամբ Սփիւռքը պէտք է վերակազմակերպէ ու վերաշնչաւորէ ինքզինքը: Սփիւռքը իր ներկայ վիճակին թողուլ, կը նշանակէ անոր ինքնամաշումը արագացնել: Սփիւռքի վերակազմակերպումը՝ անոր հզօրացումն է, իսկ Սփիւռքի հզօրացումը Հայաստանին ու Արցախին հզօրացումն է. եւ սա համագային առաջնահերթութիւնն է ու մարտահրաւեր: Հարկ է անյատարկ լծուիլ աշխատանքի:

Կը թելադրենք մեր Սուրբ Աթոռի թեմերուն անմիջապէս ձեռնարկել ծրագրումին, որպէսզի կարելի ըլլայ գայն ամբողջացնել յառաջիկայ Ազգ. Ընդհանուր Ժողովէն առաջ:

«Գանձասար» շնորհակալութեամբ ստացաւ Աւօ Գաթրճեանի

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԿԵՐՏՄԱՆ ՇԵՐՈՍԱՊԱՏՈՒՄԸ»

գիրքը, հրատարակութեամբ Համագայինի «Վահէ Սէթեան» հրատարակչատան: Պէյրուի, 2021:

«Գանձասար» շնորհակալութեամբ ստացաւ Սուրիոյ Երիտասարդական Միութեան 2022-ի տարեկան օրացոյցը:

ՊԱՇՏՈՆԵԱՅԻ ԿԱՐԻՔ

Բերիոյ Հայոց Թեմի Կալուածոց Հոգաբարձութիւնը կարիքը ունի Նոր Գիւղի ազգապատկան «Սիս» շէնքին համար միջին տարիքի պահակի: Թեկնածուները պարտին ներկայանալ Ազգ. Առաջնորդարանի Կալուածոց Հոգաբարձութեան գրասենեակի քարտուղարութեան: Յաւելեալ մանրամասնութեան համար դիմել հետեւեալ հեռաձայնի թիւերուն՝ 2122756-2122758:

Բերիոյ Հայոց Թեմի Կալուածոց Հոգաբարձութիւն

«ԳԱՆՁԱՍԱՐ»

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹԻ ԱՆՁՆԱԿԱԶՄ

Խմբագիր՝ Զարմիկ Զիւլքոչեան-Պօղիկեան
Սրբագրիչներ՝ Նուշիկ Սողոյեան-Առաքելեան
Վեհան Պարսումեան
Զեւաւորող՝ Յովսէփ Զալօղլեան
Գրաշար՝ Անի Թոփալեան-Սարուխան
Արաբերէն լուրերու թարգմանիչ՝ Մարէն Պապեան-Աղայեկեան
Կայքէջի պատասխանատու՝ Աւօ Պօղոսեան
Լուրերու պատասխանատու՝ Լուսին Ապաճեան-Զիւլքոչեան
Հաշուապահ՝ Սեւակ Կիւլվանեսեան

- Ծանուցողներէն եւ աշխատակիցներէն կը խնդրուի ծանուցումներն ու յօդուածները խմբագրատուն ուղարկել ամենէն ուշը Երկուշաբթի օրերը:
- Նախընտրելի է յօդուածներն ու թղթակցութիւնները ուղարկել գրաշարուած:
- Խմբագրատուն ուղարկուած նիւթերը, հրատարակուին կամ ոչ, չեն վերադարձուիր:
- Խմբագրութեան վերապահուած է ստացուած յօդուածներու հրատարակելու կամ չհրատարակելու որոշումը:
- Ձեր ծանուցումներն ու յայտարարութիւնները կարելի է հրապարակել «Գանձասար»-ի տպագիր տարբերակին եւ կայքէջին միջոցով:

ՍԼՍԲ

ԲԱՐԵԿԱՄԻՍ «ԽԵԼԲԸ ԶԻ ԿՏՐԵՐ»...

Ս. Մահաբեյան

Տօնական օրերը արդեն մեր ետին են. 2022-ի բացումն էլ վեր, աշխարհի տարածքին, ու մասնաւորապէս մեր հայրենիքը՝ Հայաստան-Արցախը շահագրգռող գոտիներու մէջ տեղի ունեցան եւ կը շարունակուին այնպիսի իրադարձութիւններ, որոնք կարգ մը մեկնաբաններու կողմէ կը դիտուին (իբրեւ թէ) «աշխարհը դէպի նոր համակարգ կ'ուղղուի» բնորոշումով: Կարծեք թէ աշխարհը որեւէ օր, որեւէ շաբաթ կամ ամիս-տարի դադարած ըլլար «նոր համակարգ»երու որոնումէ, այդ նպատակով՝ մահասփիւռ եւ ւերիչ խաղերէ:

Տուեալ պատկերին դիմաց, բնական էր, որ Ղազախստանի իրադարձութիւններն ու մասնաւորաբար ՀԱՊԿ-ի որոշումով կեդրոնաւիական այդ երկիրը խաղաղարար ուժ դրկելու քայլը լայն պիտի բաւար հայրենի (եւ ոչ միայն հայրենի) մեկնաբաններուն ծորակները, մանաւանդ, որ ՀԱՊԿ-ի այժմու նախագահը՝ Հայաստան ալ խորհրդականական գործառնումը մասնակից եղաւ խաղաղարար նախաձեռնութեան. ոմանք ճիշդ նկատեցին առնուած քայլը, ուրիշներ հրապարակ եկան «Հայաստանը պետք է ՀԱՊԿ-էն քաշուի»ի «հանճարաբանութիւն»ներով, իսկ երրորդ խմբաւորումի մը ուշադրութենէն չվրիպեցաւ այն, որ հայկական ուժերու մասնակցութիւնը իրողապէս կախեալ էր Երեւանի իշխանաւորներուն կամքէն ու տրամաբանութենէն (ինչպէս որ անոնց հակակշիռն էր որս կը մնայ Հայաստանին առնչուող գրեթէ ամէն գարգացում):

Եւ... Ի՞նչ գուգադիպութիւն: Բանի մը օրէն, 14 Յունուարին, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները պաշտօնապէս բանակցութեան պիտի նստին՝ «գործակցական ելք բանալու» յաւակնութիւններով:

***

Այս ենթապատկերը իր անխուսափելի տեղն ու դերը ունեցաւ այն գրոյցին մէջ, որ ունեցայ տօնական օրերու աւարտին, սրտամօտ բարեկամի մը հետ, բնականաբար՝ հեռաձայնով (համաճարակին նոր ալիքը դարձեալ բանտարկութեան դատապարտած է մարդկութիւնը): Հայաստանի յետպատերազմեան իրադարձութեանց շուրջ բաւական թափառելէ, ի միջի այլոց՝ Ղազախստանի, Ուքրաինայի եւ այլ «տաք գօտիներ»ու մասին վեր-վար ընելէ ետք, հասանք Հայաստան-Թուրքիա առաջադրուած բանակցութիւններուն (առանց անտեսելու, որ ստեղծուած պայմաններուն մէջ, մասնա-

ւորաբար՝ համաթուրանականութեան ծրագիրներուն մէջ Թուրքիա-Ղազախստան լծակցութեան ենթապատկերը նկատի ունենալով, հանդիպումը կրնայ առնուազն յետաձգուի): Հոս ալ վեր-վար ըրինք բանակցող ներկայացուցիչներու արժանիքներուն եւ սեղանին դրուելիք հարցերուն մասին: Յանկարծ (ի՞նչ մեղքս պահեմ), սատանան փորս մտաւ եւ չարացայ, գրոյցին տուի տարբեր ընթացք:

– Իմացա՞ր, – հարցուցի լրջութիւն բուրոյ ձայնով մը, – Հայաստանի վարչապետը Թուրքիան, հայութիւնն ու ամբողջ աշխարհը ափ ի բերան պիտի ձգէ եղեր բանակցութեան տարուելիք իր թղթածրարով:

– Ի՞նչ կ'ըսես, – հարցուց՝ թակարդս ինկածի եղանակաւորումով մը, – այդ ի՞նչ թղթածրար է եղեր...

– Հա՛, հա՛, – պնդեցի նոյն կեղծ լրջութեամբ: – Ռ. Ռուբինեանի տանելիք թղթածրարին մէջ բաւական ուժեղ պահանջներ ցանկագրուած են եղեր. արտաքին գործոց նախարարութենէն ասանկ լուրեր սպորդեր են եղեր...

– Ի՞նչ կ'ըսուի, – հարցուց աճող հետաքրքրութեամբ:

Փաշինեան շարք մը պայմաններ պիտի դնէ եղեր բանակցութեանց յառաջ տարման համար...

...Բայց Երեւանէն կրկին ու կրկին յայտարարեցին, որ Հայաստան նախապայմաններ չունի բանակցութեանց եւ գործակցութեան դարաշրջանի բացման համար, – յիշեցուց՝ խօսքս ընդհատելով:

– Նայէ՛, դուն լաւ հայերէն գիտես: Ըսին, որ նախապայման չունին, սակայն չըսին, որ պայման չկայ:

– Կատա՞կ կ'ընես... Պայմանին եւ նախապայմանին միջեւ ի՞նչ տարբերութիւն կայ:

– Շա՛տ մեծ տարբերութիւն, այնքան մեծ՝ որքան են Փաշինեանի «հմուտ» բառախաղերը, – բացատրեցի, քանի մը օրինակ ալ տուի «վարպետ»ին մոլորեցնող խօսքերէն, յետոյ շարունակեցի, – Փաշինեանը հասկցեր է իմաստը բոլոր այն պայմաններուն, որոնք Թուրքիա (եւ Ատրպէյճան) յառաջ կը քաշեն երկար ատենէ ի վեր, սակայն հիմա «տաք կրակի վրայ» դրած են 44-օրեայ պատերազմէն ետք: Հասկցեր է, թէ ի՞նչ կը նշանակեն Յեղասպա-

նութեան մոռացումը, հայկական Սփիւռքէն հեռու մնալու կոչերը, Սիւնիքին ուղղուած սպառնալիքները, Ատրպէյճանի նախընտրած քարտէզներով եւ «Ճի.Փի.Էս.»-երով սահմանագատում-սահմանագծումը եւ ասանկ բաներ: Ուրեմն, մտածեր է, որ ես ալ պայմաններով երթամ սա բանակցութիւններուն, տեսնեք վերջը ի՞նչ կ'ըլլայ:

– Ե՛... Ի՞նչ են եղեր իր պայմանները, – հարցուց՝ արդէն թերահաւատութիւն քողարկող ձայնով մը:

– Լա՛ւ բաներ. կ'ըսուի, որ պայմանները օղակ-օղակ պիտի բացուին եղեր: Յանկը երկար է, սակայն յիշեմ քանի մը հատը: Պիտի պահանջէ եղեր, որ պատերազմական գերիները անմիջապէս, առանց ձգձգումի եւ սակարկութիւններուն Հայաստան վերադարձուին, խոստացեր է գանոնք դատական հետապնդումէ գերծ պահել: Պահանջեր է, որ գոհերուն աճիւններուն որոնումը (հա՛, աճի՛ն, խեղճերը արդէն աճին դարձան) արագացուի եւ բոլոր նահատակները ըստ արժանւոյն յուղարկաւորուին, իրենց պատուանդանը գտնեն:

– Ե՛... Ուրի՞շ...

– Պահանջ պիտի դնէ եղեր, որ Արցախէն գրաւեալ բոլոր հողերը անյապաղ վերադարձուին, չմոռցուին Գետաշէնն ու Շահումեանը... Պահանջ պիտի դնէ եղեր, որ մշակութային կոթողներու փճացումը դադարի, արձանագրուած ւերներուն եւ նիւթական վնասներուն համար հատուցում կատարուի, բոլոր գաղթականները ազատօրէն իրենց տունները վերադառնան եւ կորուստներուն համար փոխհատուցում ստանան Ատրպէյճանէն...

Ի՞նչ լաւ... Ի՞նչ լաւ: Կարծես թէ խելքը գլուխը գալու սկսեր է, – ուրախացաւ քիչ մը:

Հարցը հոս չի վերջանար: Յանկին վրայ են շատ ու շատ պայմաններ: Օրինակ, պահանջ պիտի դնէ եղեր, որ այլեւս Չանգեզուրի միջանցքի մասին չմտածեն, այլ մտածեն Նախիջեանի վերադարձնելու, անոր երբեմնի հայ բնակչութեան վերադարձի իրաւունքը յարգելու մասին, կատարուին նիւթական հատուցումներ, օրինակ՝ խաչքարերու քանդումի, այլ հետքերու ոչնչացման դիմաց:

Պրաւօ՞, Փաշինեան, – քաջալերուեցաւ:

Սպասէ՛... Շատ արագ եւ քիչով կը խանդավառուի՛ս, – բացատրեցի: – Անոնք՝ Ատրպէյճանի վերաբերող բաժինն են, այսինքն՝ Ստալինի կե-

րած ապուրին հետքերուն մաքրագործումը: Թուրքիայէն պահանջներու պայմանը նոյնքան եւ ւերիչ՝ հետաքրքրական պիտի ըլլան եղեր:

– Հա՛... Ըսէ՛ տեսնե՛ք:

– Ռուբինեանի բերնով եւ Սերտար Բըլըջի միջոցով պատգամ մը պիտի փոխանցուի եղեր ուղղակի Երտողանին: Պահանջ պիտի դրուի, որ պատմական Հայաստանի հողերուն հայութեան վերադարձին համար «ճամբու քարտէզ» մը պատրաստուի եւ իրականացման ճամբու մէջ դրուի քանի մը ամիսէն, անմիջականօրէն հիմք ընդունելով Սեւրի դաշնագիրին եւ Ուիլսոնեան սահմաններուն պայմանները: Չէ՞ որ Միացեալ Նահանգներ ալ մաս կը կազմէ Միւնսթրի խումբին...: Թուրքիա ո՛չ միայն ճանչնայ ցեղասպան պետութիւն մը, անժամանցելի Յեղասպանութիւնը գործողներուն ժառանգորդը ըլլալը, այլ նաեւ ընդունի նիւթական եւ այլ արդար հատուցումներ կատարել Հայաստանի ու հայութեան, Յեղասպանութենէն վերապրողներու ժառանգորդներուն: Հրաժարի Յեղասպանութեան հարցը պատմաբաններու ձգելու իր «գիւտ»էն, դադրեցնէ այս «տեսութեան» պաշտպանութիւնը ընող հայանուն վարձկաններ Հայաստան գործուղելէ:

– Ուրի՞շ... – հարցուց՝ թերահաւատութիւնը քիչ մը խորացնելով:

Կարելոյ պայմաններուն մէկն ալ այն պիտի ըլլայ եղեր, որ Թուրքիա եւ Ատրպէյճան այսուհետեւ չմտածեն հայութեան ու Հայաստանի, ամբողջական Հայաստանի դէմ որեւէ թշնամական արարք կամ ծրագիր հետապնդելէ, այլ ի՛նչպէս բաւան բարի դրացնութեան, գործակցութեան եւ բարեկամութեան էջը, այնպէս՝ ինչպէս այլ դարաւոր թշնամիներ այսօր մէկդի դրած են իրենց վանողականութիւնները (չեն մոռցած, այլ ընդունած են անոնց վրայ «չկախուիլ»): Իշտէ ասանկ բաներ, պայմաններ...

– Այս ըսածներդ շատ լաւ բաներ են, սակայն... խելքս չի կտրեր: Ան այս տեսակ բաներու մարդը չէ դժբախտաբար, – եզրակացուց խօսակիցս (անկեղծօրէն ուրիշ պատկեր գործածեց, պատկեր մը, որուն մէջ ճանճ մը դերակատար է, սակայն պատշաճ չեմ նկատեր իր բառերը վերարտադրել հոս):

***

Մեր գրոյցը շարունակուեցաւ առողջութեան եւ լաւատեսութեան յոյսերով, մաղթանքներով:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Աճեման ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ կամ հեռաձայնով մասնակից դարձան իրենց հարգատիւ՝

ՀԱՆԳՈՒՅԵԱԼ

ՍԱՐԳԻՍ ԱՃԷՄԵԱՆԻ

մահուան սուգին:

Հանգուցեալի քառասունքի հոգեհանգստեան պաշտօնը պիտի կատարուի Կիրակի, 16 Յունուար 2022-ին, յաւարտ Ս. եւ Աննահ Պատարագի, Ս. Աստուածածին եկեղեցոյ մէջ, Վիլլաներ - Հայէպ:

Յետ հոգեհանգստեան արարողութեան ցաւակցութիւնները պիտի ընդունուին եկեղեցոյ ներքնասրահէն ներս:

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԹԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ԼՈՒՍԱԴՈՐ ՓԱՐՈՍ

Լինտա Գանտիլեան

Հերոսները միայն անոնք չեն, որոնք պատերազմի դաշտին վրայ իրենց կեանքը կը զոհեն, այլ նաեւ անոնք են, որոնք իրենց գիտակցական կեանքը մամբողջութեամբ կը նուիրեն ազգի գաւաթներուն, իրենց անձնական հաճոյքին կը վերածեն ժողովուրդի ծառայութիւնն ու նուիրումը եւ հայրենիքի վերելքին կը ձօնեն իրենց ամօրեան:

Բազմաթիւ են անոնց օրինակները հայ ժողովուրդի կեանքէն ներս: Մեր կեանքի այլազան մարզերու մէջ կարելի է հանդիպիլ նմանօրինակ տիպարներու: Այդ բացառիկներէն մէկն ալ՝ ՅՈՒՄ-ու ինքնազոհ փառանքի

ցուրտ անձրեւի տակ եւ տակաւին, ձայնին հնչեղութիւնը կը յամենայ ականջիս մէջ...

Սիրելի՛ ընկերուհի, անգամ մը ես կ'ուզեմ խօսիլ քեզի հետ, թէեւ միակողմանի, բայց ըսելու այս բոլորը թէեւ ուշացումով. կարելի չէ լուռ անցնիլ... կը յուսամ, որ անուշ յիշատակները եւ անկեղծութեամբ ըսուած այս տողերը որպէս խունկ եւ ծունկ մը աղօթք հանգչեցնեն ՅՈՒՄ-ու ինքնազոհ հոգի անդեական աշխարհին մէջ:

Սիրելի՛ Վանիկ, մանկութեան ընկերուհիներ չէիք, ինծի նախորդող սերունդէն էիր, թէեւ երկուքս ալ հալէպցի էիք, բայց երբեք իրար չէիք

կարօտ ունէիք աստղերու մեր գաղութին մէջ, ուր մենք լուռ ու մունչ կ'աշխատէիք, եւ կը փորձէիք մեր «փայլքը» անշքացնել: Տարբեր քու մտածելակերպդ, քու անհատնում եռանդդ, լաւատեսութիւնդ, անչափելի գործնականութիւնդ:

Մեր երկրորդ հանդիպումը հայրենի հողին վրայ էր. այդ որքան սեր, կարօտ կուտակուած էր մեր հոգիներուն մէջ: Արցախի կռիւներու թե՛ ժամանակաշրջանն էր, ֆետայիներ ամեն կողմէ կը հասնէին Արցախ: Մենք մեր կարողացած գիրքերուն օրերը կ'ապրէիք, մահու կենաց օրերէն, անյուսութեան եւ փայլուն ապագայի հեռանկարներ միաժամանակ... Հայաստան նոր անկախացած էր:

1992-ին, ՅՈՒՄ-ի Համահայկական 64-րդ պատգամաւորական ժողովին մասնակցելու համար, աշխարհի գանազան երկիրներէ հաւաքուած ՅՈՒՄ-ու ինքնազոհ հայրենիքի, Արցախեան պատերազմի եւ երկրաշարժի աղետի հետեւանքներէն մեկնած յառաջիկայ երեք տարիներու համար պիտի մշակէին նոր ծրագիրներ եւ որդեգրէին նոր գործելաձեւ՝ յաղթահարելու բոլոր մարտահրաւերները, եւ անշուշտ պիտի ընտրուէր նոր Կեդրոնական Վարչութիւն:

Ապագան որքան ալ որ խոստմնալից էր, բայց կ'ենթադրէր մեծ աշխատանք, որ կը կարօտէր հզօր հաւատքի ու անձնուրաց նուիրումի, «Փարոս»-ի մը՝ որ պիտի լուսաւորէր խաւարը... Ո՞վ կրնար այդ մէկը ստանձնել եթէ ոչ դո՛ւն, սիրելի՛ ընկերուհիս:

Ընտրուեցար ՅՈՒՄ-ի Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետուհի եւ վեց տարի, ցուպը ձեռքիդ, Զանաթայէն Պոսթոն, Պոսթոնէն Հայաստան, Հայաստանէն Հալէպ եւ աշխարհի բոլոր գաղութներ մէկիկ-մէկիկ շրջեցար, կազմակերպեցիր, խրախուսեցիր, յորդորեցիր, թելադրեցիր եւ մաքնիսացնելով մտքերն ու սրտերը ուղղեցիր դէպի հայրենաշինութիւն եւ արցախապատում:

Հայրենիքի սերը՝ մութն ու ձիւնը կը չքացնէր, զինուորին ժպիտը՝ կ'անեացնէր յոգնութիւնդ, իսկ Սօսէ մանկապարտեզի երեխաներու ճշունդիւնը, Ախուրեանի Սօր ու Մանկան հիւանդանոցի նորածիններու ճիւղը կը գլէր ամեն արգելք, թոյնը կու տար անսահման երեւակայութեանդ, թելեր՝ հասնելու ժողովուրդի բոլոր խաւերուն, բառացիօրէն գործադրելու «*Ժողովուրդիս հետ, ժողովուրդիս համար*» նշանաբանը:

Եւ այդ գործի օրերուն էր, որ մենք մտերմացանք ու եղանք գործի ու գաղափարի ընկերներ. մեր վերջին հանդիպումը տունդ էր, Զանաթայէն: Վստահ եմ, որ կը յիշէիր իրիկուան մեր մտերիմ գրոյցներն ու խնդրքը, կէսօրուան մեր ճաշը եւ

«Գանձերու Կղզին», մեր հանդիպումներն ու վե՛լուծումները, ապա մեր պտոյտները, շուկաները եւ ամենահետաքրքրականը՝ պատմութիւններդ, վեց տարիներու յիշատակներդ, Հայաստանի «արկածախնդրութիւններդ», որքան ուզեցի որ զիս արտօնես գրի առնել այդ բոլորը, բայց համեստութիւնդ եւ գաղտնապահութիւնդ չարտօնեցին եւ այդ բոլորը հաւանաբար անհետ կորսուեցան:

Այսպէս, ոչ ոք կրցաւ կասեցնել խանդավառութիւնդ, դեմքդ ճառագայթող ժպիտը եւ աշխատանքային ծրագիրներուդ իրագործումը, բացի անողորմ հիւանդութենէն, որ քեզ անկողնին գամեց եւ 29 նոյեմբերին ամառու ֆիզիքապէս բաժնուեցար կեանքէն:

Բայց մահն անգամ ընկրկեցաւ կամքիդ դիմաց եւ այսօր Եռաբլուրը անգամ մը ես սրբացաւ ու արժեւորուեցաւ գաղափարական, հայրենասէր հայուհիի մը նուիրական աճիւնները ընդգրկելով իր թանկագին գիրքը: Վստահ եմ, որ հոգիդ հանգչեցաւ, երբ աճիւններդ միախառնուեցան մեծ հայուհի՝ Սօսէ Մայրիկի աճիւններուն, որոնք ձեռքերովդ փոխադրած ու տեղադրած էիր այնտեղ:

Կեանքդ նուիրաբերեցիր հայ ժողովուրդին, հետեւաբար ոսկորներդ արժանաբար հանգչեցան հայրենի պաշտելի հողիդ մէջ: Նկզէ՛ հանգիստ, ընկերուհի՛, հայրենիքի մէջ քու շրջանիդ կատարուած տիտանային աշխատանքը յաւիտեան պիտի յուշէ անունդ: Ոչ մէկ զինուոր պիտի մոռնայ կաղանդի մութն ու ցուրտ գիշերուան ստացած ՅՈՒՄ-ի շերմացնող սրտիկներով պաշարի տոպրակները, Սօսէ մանկապարտեզի իւրաքանչիւր աշակերտ պիտի յիշէ իր կեանքը գունաւորող ու գարդարող Սօսէ մանկապարտեզի դասարանները, Ախուրեանի Սօր եւ Մանկան հիւանդանոցի մէջ մայրացող հայուհիներու աղօթքը պիտի խաղաղեցնեն հոգիդ եւ ի վերջոյ կարելի՞ է տեսնել Սօսէ Մայրիկի կողքը առանց ընկերուհի Վանուհին տեսնելու անոր կողքին...

Վստահ եմ, որ այսուհետեւ հոգիդ պիտի սաւառնի հայրենի երկնակամարին վրայ ու վկայէ ցանած սերմերուդ պարարտ հողին մէջ ծիլն ու ծաղկիլը: Սկսած գործդ պիտի շարունակուի, ծաւալի եւ ծանազանութիւնդ պիտի մնայ առ յաւիտ:

պատկանող, նուիրեալներու հարազատ ժառանգորդ, Սօսէ Մայրիկի անանդը շարունակող եզակի երեւոյթներէն, արդարացիօրէն յիշատակութեան արժանի, ընկերուհի Վանուհի Իսաջանեանը՝ Վանիկն էր:

Անկրկնելի երեւոյթ մը հայ կեանքէն ներս՝ իր խանդավառութեամբ եւ գործին հանդէպ ունեցած հաւատքով, անձնուրաց եւ անխոնջ նուիրումով, շերմութեամբ, մտերմութեամբ եւ յատկապէս վարակիչ աշխուժութեամբ:

Շաբաթներ առաջ անգութ հիւանդութիւնը կանգնեցուց անոր սիրով գեղուն սրտին գարկերը:

Սիրտը, որ կը տրոփէր հայրենիքին համար, կը փափախէր անփոխարինելի Արցախին համար, իր ծննդավայր Հալէպի ընկերուհիներուն համար, իր ապրած ու սիրած քանատահայութեան համար եւ այն սիրտը, որ կը փափախէր հայրենի իւրաքանչիւր երեխայի սրտի գարկին հետ՝ դադարեցաւ... Հիւանդութիւնը վերջ տուաւ կեանքով լեցուն, աշխատանքով գեղուն մեր ընկերուհիին երկրային կեանքին:

հանդիպած Հալէպ ապրած շրջանիդ: Շատ բան լսած էի քու մասիդ, քու ծաւալած գործունեութեանդ մասին, քու կեանքդ եկած պատմութիւններուն, որոնք քեզ դարձուցած էին հետաքրքրական անձնաւորութիւն մը: Անձնաւորութիւն մը, որուն անպայման կ'ուզէի հանդիպիլ ու ծանօթանալ:

ՀՕՄ-ը եղաւ մեր ծանօթութեան կամուրջը: Առաջին անգամ քեզի հանդիպեցայ Հալէպ՝ Ճեմարանի յիսամեակի տօնակատարութեան առիթով, երբ շրջանաւարտներու հոծ բազմութեան մէջէն եւ բոլորին կողմէ դո՛ւն խօսք ուղղեցիր ներկաներուն: Բեմը ամբողջութեամբ կը փայլէր անմոռնալի ժպիտովդ: Տակաւին չեմ մոռնար դեմքդ ճառագայթող ժպիտն ու կարօտի եւ ուրախութեան փայլատակումը, քեզի յատուկ անկեղծութեամբ ըսուած խօսքերը... Այդ էր մեր առաջին հանդիպումը եւ իմ առաջին տպաւորութիւնը՝ «փայլուն աստղ»: Որքան

Վերջին հեռանձայնային խօսակ-

–Հէլլօօօ... հնչեց Վանիկի եղանակաւոր եւ հնչեղ ձայնը:

–Լինտան է, Վանիկ:

–Լինտա՞ն:

–Այո՛, Գանտիլեանը:

–Հա՛ ճանիկ, ինչպէ՞ս ես...

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱԷՐ

Նայիրի Աստուրեան-Ֆրանկեան

Արդեօ՞ք ձեր շուրջ ունիք անհամերաշխ ընկերներ կամ անհաշտ բարեկամներ, հարազատներ, եւ այլն:

Եթէ ունիք, երբեւէ մտածա՞ծ էք հաշտեցնել զանոնք, թէ «Ինձի ի՞նչ» ըսելով լոկ հանդիսատես եղած եւ հետեւած էք հարցին բարոյանալուն, այլ խօսքով՝ վերջին փուլ առ փուլ թարախոտելուն:

Այլոց կեանքին խառնուիլը մեղադրելի կը համարուի, եթէ պարզապէս հետաքրքրասիրութեան մղուած ըլլայ: Գրուած է. «Չըլլայ թէ ձեզ մէ՛կը չարչարուի իբրեւ մարդասպան կամ գող կամ չարագործ կամ իբրեւ ուրիշի բանին խառնուող» (Ա. Պետրոս 4. 15): Բայց Աստուածաշունչը կ'ըսէ նաեւ. «Խաղաղութեան ետեւէ եղէք» (Եբրայեցիս 12. 14ա): Հետեւաբար լարուա-

ծուծութիւն ունեցող անձերը հաշտեցնելու միտումով միջնորդութիւն ընելը ընդունելի քայլ է, պայմանաւ, որ հաշտեցնող անձը ըլլայ անկողմնակալ, խոհեմ, հաւասարակշռուած, նկարագրի տեր, իսկ անոր շարժառիթը՝ կառուցողական:

Ուստի, եթէ ունիք խօսք մը, որ կրնայ փարատել խնդիր մը կամ սրբագրել թիրիմացութիւն մը, շտապե՛ք եւ գործի լծուի՛ք:

Խօսքս երբեք գորդեան հանգոյցի վերածուած կնճռոտ հարցերու մասին չէ, այլ՝ առօրեայ կեանքի անհեթեթ ըսի-ըսաւներէ յառաջացած սրտնեղութիւններու:

«Բարեւ տուի, բարեւ չառաւ», «Օգնեցի, փոխադարձը չստացայ»... ու նման խօսքերու շարքը կ'երկարի...: Իրականութեան մէջ, նման մանրուքներ կուտակուելով կը յառաջացնեն դառնութիւններ:

Ուրեմն նոր տարուան սեմին բարի գործի լծուի՛ք: Փոքրիկ լուսաբանութիւն մը, լաւատեսութեան ակնարկ մը, ներողամտութեան հրաւեր մը տալով մեր շուրջ գտնուող մարդոց, յիշեցնելով անոնց, որ միայն Աստուած է անսխալականը, համոզելու, որ ընդունին մարդիկը այնպէս ինչպէս որ են:

Եթէ այսպիսի միջամտութիւն կատարենք, մեղք պիտի չսեպուի մեզի: Աստուածաշունչը կ'ըսէ. «Հետեւաբար, ով որ շիտակը գիտէ եւ չ'ընէր՝ մեղք է որ կը գործէ» (Յակոբոս 4. 17):

Երբեմն հպարտօրէն կ'արտայայտուի՛ք ըսելով. «Ոչ մէկուն վնաս հասցուցած եմք»: Սակայն, ո՞վ մարդ, եթէ վնասդ չկայ, օգուտդ գործնականօրէն կա՞յ...: Այլոց կեանքին գոյն բերա՞ծ ես, թէ պարզապէս կրաւորական դիրքի մէջ մնացած ես:

Ս. Ծննդեան այս տօնական օրերուն երանելի պիտի ըլլանք, եթէ Զրիստոսի՝ խաղաղութեան իշխանին, ուղիէն քալենք: Ան երկինքը Իր փառքով թողուց եւ մարդու կերպարանք առնելով մեզ հաշտեցուց Զօր Աստուծոյ հետ:

Ուստի, մենք ալ Իրեն հետեւի՛ք համերաշխութիւն սփռելով: Այլ թող հեռանան չար խորհուրդները, ատելութիւնները: Թող ջքանան խոժոռ դէմքերը, թող բժշկուին կոտորած սրտերը ու թող տիրեն սէրն ու միութիւնը:

www.kantsasar.com
www.kantsasar.com
www.kantsasar.com

ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Յարգելի՛ խմբագիր եւ աշխատակազմ «Գանձասար» պաշտօնաթերթի,
Սիրելի՛ գործակիցներ,

Շնորհակալութեամբ ստացայ «Գանձասար- Բացառիկ 2022»-ի առցանց հրատարակութիւնը: Ծոխ բովանդակութիւն եւ գեղեցիկ էջադրում:

Ձեր վարձքը կատա՛ր:

Ձեր այս նուիրական աշխատանքը ցոյց կու տայ Սուրբոյ գաղութին ընդհանրապէս եւ հալեպահայ գաղութին մասնաւորապէս ապրելու կամքը եւ դրսեւորումը: Ապրիլ ոչ միայն շնչելով, այլեւ հաւատալով հայուն եւ անոր արժեքին, անոր կեանքի շարունակականութեան անհրաժեշտութեան:

Հօրեղբայրս՝ տոբթ Ռոպեր Ճեպեճեան, հաւատաց հալեպահայ գաղութին, որպէս Սփիւռքին եւ սփիւռքահայուն հիմնական կռուան: Իր խօսքով՝ Հալեպը «մայր գաղութ» է: Մինչեւ կեանքի վերջին շունչը ան ապրեցաւ եւ գործեց այդ տեսլականով:

Դուք՝ ձեր նուիրական այս աշխատանքով, կը պահեք այս տեսլականը: Եւ այսպիսի նուիրական աշխատանքն է, որ պիտի ապահովէ հայուն կեանքին եւ պատմութեան շարունակականութիւնը:

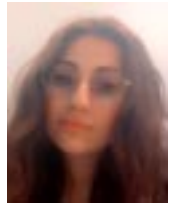
Շնորհակալութիւն ձեր աշխատանքին եւ տեսլականին:

Դուք «Երազային Հալեպը» կը դարձնեք ապրող իրականութիւն:

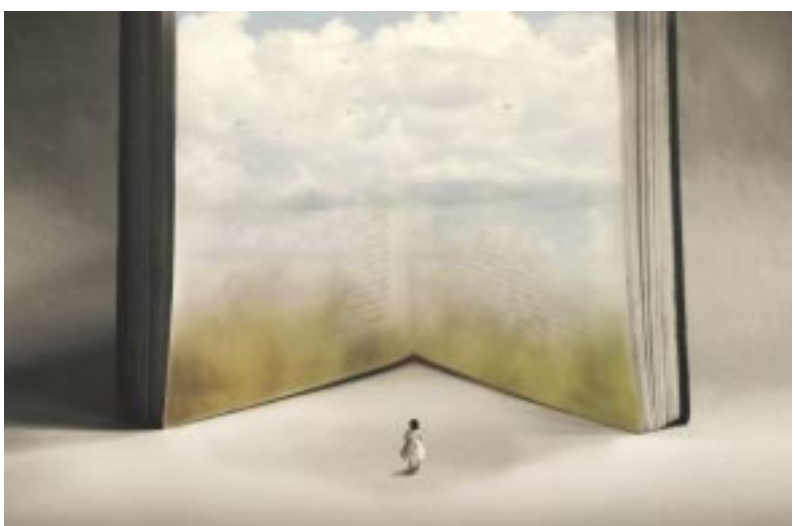
Շատ ապրի՛ք:

Երախտագիտական զգացումներով՝
Դոկտ. Հրայր Ճեպեճեան
Ընդհանուր Բարտուղար Արաբական Ծոցի
Աստուածաշունչի Ընկերութեան

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Վեհան Պարտումեան

Պատմութիւն մը կ'ուզէի ըլլալ,
Անընթեռնելի գիրքի մը վերջին պատմութիւնը խեղճ,
Որուն ամենէն հաճելի մասը
Վերնագիրն է լոկ...

Պատմութիւն մը կ'ուզէի ըլլալ,
Որ ունի սկիզբ, ունի եւ աւարտ,
սակայն անոր մէջ կեանք մը կայ ամբողջ,
ԵՐԱԶՈՎ լեցուն կեանք մը, անկասկած,
Որ կ'աւարտի եւ կը մոռցուի գիրքի հերոսին արթննալուն պէս...

ԻՆՉ ԿՐՍԵՆ ԱՍՏՂԵՐԸ

ԽՈՅ

Յաւանական է, որ շաբթուան առաջին կիսուն հակասական վիճակներէ անցնիք: Յարկ է յարմարիլ անբարենպաստ հանգամանքներուն, քանի որ իրավիճակը շուտով պիտի բարելաւուի:

ՏՈՒԼ

Դուք ձեր անձին ինքնատիրապետելու կարելիութիւնը զարգացուցէ՞ք եւ տեւաբար զգացականօրէն մի՛ մօտենաք հարցերուն: Եղէ՞ք հաւասարակշռուած:

ԵՐԿՈՐՈՐԵԱԿ

Բարենպաստ շաբաթ է: Դրական ձեր մտածելակերպին ազդեցութիւնը գերակշռող պիտի ըլլայ, հետեւաբար դիւրաւ պիտի հասնիք ձեր նպատակին:

ԽԵՑՊԵՏԻՆ

Այս շաբաթ կարելիութիւն պիտի ունենաք լուծելու հին հարցեր, ստանալով այն հարցումներուն պատասխանները, որոնք կ'անհանգստացնէին ձեզ շաբաթներ շարունակ:

ԱՌԻԾ

Շաբթուան սկիզբը հաճելի եւ հետաքրքրական պահեր պիտի ապրիք: Կեանքը վայելել պիտի սորվիք ձեր յարաբերութիւնները զարգացնելով եւ ներմտութենէ դուրս գալով:

ԿՈՅՍ

Մի՛ գերազնահատէք ձեր կարելիութիւնները: Դուք ընդհանրապէս այս վարքագիծով շատ պատասխանատուութիւն կը բեռնէք ձեր ուսերուն, որուն համար ալ ուժասպառ կը դառնաք շաբաթավերջին: Չափի զգացողութիւնը պահպանեցէ՞ք:

ԿԵՒՈՔ

Կը փորձէք իրատեսօրէն ընկալել շատ մը հարցեր: Չգուշացէ՞ք չմտածուած քայլերու դիմելէ: Յաճախ ծրագրուած աշխատանքն է, որ յաջողութեամբ կը պսակուի:

ԿԱՐԻՃ

Մի՛ յետաձգէք ձեր գործերը: Շաբաթը դրական պիտի ըլլայ Նոր աշխատանքի մը իրականացման համար համախոհներ եւ գործակիցներ գտնելու:

ԱՐԵՂՆԱՊՐ

Նոր Տարին աշխուժութեամբ պիտի դիմաւորէք, դժուարութիւն պիտի չճանչնաք, այլ պիտի ընթանաք վճռական քայլերով եւ յաղթէք ձեր մրցակիցներուն:

ԱՅԾԵՂԶԻՐ

Աշխատանք կազմակերպելու, գործերը բաժնելու եւ համադրելու ձեր կարողութիւնը մեծապէս ուշադրութիւն պիտի գրաւէ այս շաբաթ: Պիտի տպաւորէք ձեր պատասխանատուները:

ՋՐՅՈՍ

Միութենական միջավայրի ձեր գործընկերներուն վստահութեան պիտի արժանանաք, բոլորը պիտի զօրակցին ձեր արտայայտած գաղափարներուն եւ քաջալերեն ձեզ:

ՋՈՒԿ

Նոր ու յանդուգն ծրագիրներ մշակելու եւ գործի ձեռնարկելու առիթ է այս շաբաթ: Միջակութիւն մի՛ ընդունիք, այլ ձգտեցէ՞ք լաւագոյնիս:

ՆՈՐԱԶԵԻՌԹԻՒՆ

ՈՃԱԲԱՆՆԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱԾ ԵՆ 2022-Ի ՆՈՐԱԶԵԻՌԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ

Who What Wear հաստատութեան մասնագետները սահմանած են 2022-ի նորաձեւութեան ուղղութիւնները: Ոճաբանները վերլուծած են 2022-ի գարուն - ամառ հաւաքածուներու ցուցադրութիւնները, որոնք ներկայացուած են Նիւ Եորքի նորաձեւութեան շաբթուան ընթացքին եւ առանձնացուցած են նոր եղանակի ու թիւերու միտումները:

Անոնցմէ են, օրինակ, պարաներու տեսքով բարակ ժայաւէնները: Անոնք կը յայտնեն, որ հանդերձներ ցուցադրող գեղուհիները նման ժայաւէններ կը կրեն իրենց իրանին կամ վիզին շուրջ:

Ըստ հրատարակութեան, նորաձեւութիւն կը վերադառնան նաեւ այն բաները, որոնք նորոյթ համարուած են 2000-

ականներուն՝ կիսաշրջագգեստներ, ցած գօտիներով տաբատներ եւ ճիւղեր, ինչպէս նաեւ բոհո ոճի (անհամատեղելի գոյներու եւ ոճերու համադրում) հագուստներ եւ զարդեղէններ: Բացի այս բոլորէն, ձեւագետները 1970-ականներու ոճով սկսած են արտադրել բազմազոյն տպագրութիւններ կրող հագուստներ: Անոնք խորհուրդ կուտան յատկապէս մուգ գոյնի մորթ ունեցողներուն հագնիլ գունագեղ հագուստներ, քանի որ այդ տարբերակները առաւելաբար անոնց կը համապատասխանեն:

Մասնագետներ յայտարարած են, որ արդէն տարածում գտած կտրուածքներով նեղ զգեստները այս տարի կը վերադառնան:

2022-ին նորոյթ կը համարուին նաեւ փայլուն, ատլասե, կիսաթափանցիկ եւ ցանցաւոր հիւսուածքներէ պատրաստուած հագուստները՝ վերնաշապիկներ, զգեստներ, կիսաշրջագգեստներ, տաբատներ եւ այլն:

Վերջապէս, նորաձեւութեան գրեթէ բոլոր ապրանքանիշները նոր տարուան համար հրապարակ հանած են գնումներու յատուկ մեծ պայուսակներ: Կ'ենթադրուի, որ այդ պայուսակները պահանջուած կ'ըլլան առաւելաբար մեծ քաղաքներու բնակիչներուն կողմէ:

ՈՐ ԳՈՅՆԵՐԸ ՆՈՐՈՅԹ ԿՐ ՀԱՄԱՐՈՒԻՆ ԱՅՍ ՏԱՐԻ

2022-ի ամենէն նորոյթ գոյնը կապոյտի երանգներն են: Ըստ երեւոյթի, գոյնի մասնագետները նկատած են, որ մարդիկ կորսնցուցած են իրենց հանգստութիւնը, ուստի անոնց կարծիքով կապոյտ գոյնին երանգները կրնան հանգստութիւն հաղորդել զգեստի ճամբով:

Այս պատճառով ալ «գարուն-ամառ 2022»-ի նորոյթ գոյններուն մէջ ներառուած են՝ նուրբ երկնագոյնը, կապոյտի եւ կանաչի միութիւնը, տիեզերական մեղմ կապոյտի երանգը, Կանաչը՝ յատկապէս «Ռեհան»-ի երանգով զարդեղէնները: Յանգիստ ու նուրբ բնոյթ կրող մարդոց պարագային վայելուչ կը համարուին նաեւ սպիտակ կամ շաքարագոյն հագուստները:

Ամենայնդէպս, 2022-ի գարուն-ամառ եղանակի նորոյթ ներկայակալը կը ներառէ նաեւ վառ եւ խելահեղ կարմիր եւ դեղին գոյներ:

Մարզական

Ռաֆֆի Սիկանյան

ՏԵՂԱԿԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐԸՆ

- Սուրիոյ ֆութպոլի հաւաքականը ռումանացի մարզիչ Թիթայի գլխավորութեամբ Հալէպի մէջ կատարեց իր երկրորդ ուսումնամարզական հաւաքը: Ընթացքին հաւաքականը կատարեց երկու բարեկամական հանդիպումներ Թշրինի եւ Իթթի-հատի կազմերուն հետ:

- Սուրիոյ պասքէթի աղջկանց Բ. դասակարգի ախոյեանական մրցումներուն, Կիրակի օր ՀՄԸՄ-ի աղջկանց կազմը իր դաշտին վրայ 77-61 արդիւնքով պարտութեան մատուցեցաւ Հուրիէի խումբէն: ՀՄԸՄ-ի տղոց խումբը եւս կրեց ծանր պարտութիւն մը 96-61 արդիւնքով զիջելով Աքէքին:

- Միջազգային ֆութպոլի Դաշնութիւնը՝ FIFA-ն, կամակով մը վաւերացուց Սուրիոյ Պապոլի միացումը Սուրիոյ հաւաքականին:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

ՌԱՖԱՅԷԼ ՆԱՏԱԼ ԱՐԺԱՆԱՏԱՒ ՄԵԼՊՐՆԻ ԱՆՈՅԵԱՆՈՒԹԵԱՆ

Սպանացի թենիս խաղացող Ռաֆայել Նատալ Կիրակի օր ձեռք ձգեց Աւստրալիոյ Մելպըրնի թենիսի մրցաշարքի ախոյեանութիւնը, աւարտական մրցումին պարտութեան մատուցելով ամերիկացի Մաքսիմ Զրեպին: 35 տարեկան խաղացողը, որ ներկայիս կը գրաւէ աշխարհի արհեստավարժ խաղացողներու 6-րդ հորիզոնականը, 6-7 եւ 6-3 կէտերով կրցաւ տիրապետել արդիւնքին:

Աւելցնենք, որ Մելպըրնի մրցաշարքը միջազգային Կրանտ Սլամի մրցումներու առաջին փուլն է:

ՌԷԱԼ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵ ԳՐԱՒԵԼ ԱՌԱՅԻՆ ԴԻՐԸ

Սպանիոյ ախոյեանութեան 21-րդ փուլի մրցումներուն, ՌԷԱԼ Մատրիտ շարունակելով իր յաղթարշաւը 4-1 արդիւնքով կրցաւ պարտութեան մատուցել իր մրցակից Վալենսիան: ՌԷԱԼի կողմէրը նշանակեցին Զարիմ Պենգեման եւ Վենիսիոս Ժենիորը՝ իւրաքանչիւրը երկու կոլ: Զաթալոնէական Պարսելոնան անգամ մը եւս ձախողեցաւ յաղթական աւարտել իր հանդիպումը, 1-1 հաւասարութեամբ եզրափակելով Կրանտայի հետ մրցումը: Կրանտատան հաւասարութեան կողմ նշանակեց 90-րդ վայրկեանին:

ՉԵՆԱՏՏԻՆ ՉԻՏԱՆ ԱՄՐԱՆ ՊԻՏԻ ԴԱՌՆԱՅ ՓՍՃ-Ի ՄԱՐԶԻՉ

Sport.es-ը տեղեկացուց, որ ֆրանսական Փարիզ Սան ժերման համաձայնութեան հասած է Չենատտին Չիտանի հետ: ՌԷԱԼ Մատրիտի նախկին գլխավոր մարզիչը փարիզեան ակումբի գլխավոր մարզիչ պիտի նշանակուի ամբողջ փոխարինելով արժանթինցի Մաուրիսիո Պոչետինոն: 49-ամեայ ֆրանսացի մասնագետը 2021 թուականի ամբողջ արքայական ակումբէն հեռանալէ ետք հեռու էր մարզիչական աշխատանքէ: Ան ՌԷԱԼին հետ նուաճած է 11 տիտղոս:

ԽԱԶԲԱՌ (ՄԽ 373)

Պատրաստեց՝ Մարինա ԶիլԱբոշեան-Պօղիկեան

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

Հորիզոնական

- Պերճախօս:
- Ղրկել: Հաւաստիք:
- Անորոշ յօդ: Նիւթ, մասնիկ:
- Տարրաբան, քիմիագետ: Սարսափի:
- 609: Եկեղեցի: Հակառակ՝ շաղկապ:
- Հակառակ՝ շաղկապ: Հակառակ՝ անձնական դերանուն: Հակառակ՝ 5400:
- Թուր: Տառի մը անունը:
- Հինգշաբթի: Սոսկ:
- Հակառակ՝ տարածքի միաւոր: Արական անուն: Երկբարբառ:
- Հետեւեալ խօսքին հեղինակը. «Ես մշտապէս ձգտել եմ միայն մի բանի եւ պայքարել եմ միայն մի բանի՝ իմ հարազատ ժողովրդի ազատութեան եւ բարեկեցութեան համար»:
- Թանկագին քար: Ունայն, դատարկ:
- Կրկնուած ձայնաւորներ:

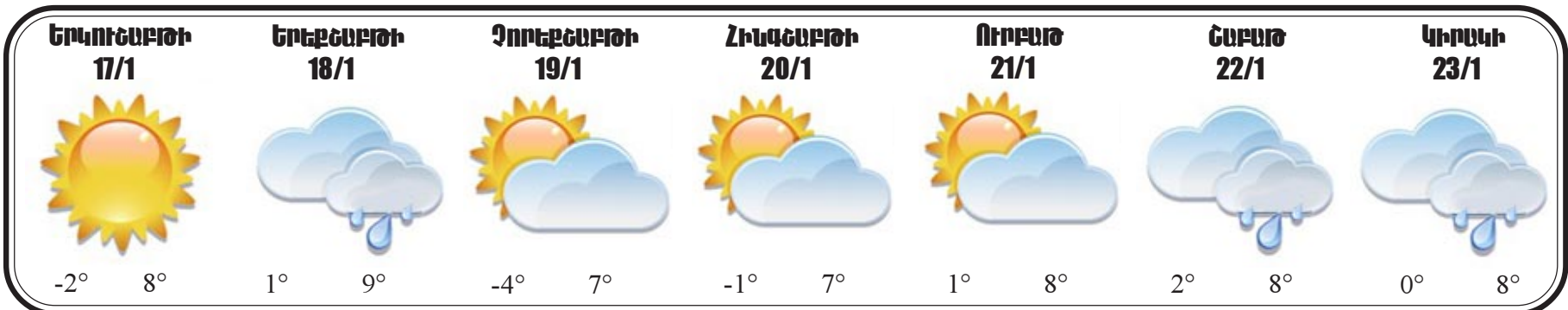
Ուղղահայեաց

- Լեւոն Շանթի թատերախաղերէն (երկու բառ):
- Կից, քով: Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի հայրը:
- Հակառակ՝ տարածքի միաւոր: Ցաւի ճիչ: Հակառակ՝ 64:
- Հեւալ: Անձնական դերանուն: Զաջ:
- Ձայնաւոր տառեր: 610: Երևել:
- 5030: Շարունակ: Կայծակ:
- Տորենածաղիկ:
- Հակառակ՝ հաղորդութեան բաժակ:
- Օգտաբեր: Հասկաքաղի խումբ:
- Դահլիճ, լսարան: Ձայնաւոր տառեր:
- Արիւնարբու, գազանաբարոյ:
- Հարցական դերանուն: Արժեք: Հակառակ՝ իգական օտար անուն:

ԽԱԶԲԱՌ (ՄԽ 372)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	հ	ա	մ	ա	յ	ն		յ	ա	ր	գ	ի
2	ր	ւ	ր	ո	տ	ի	տ	ղ	ո	ս		
3	ա	ա	մ	ւ	ո	հ	ե					
4	2	ն		գ	ր	ա	հ	ո	վ			
5	ա	ղ		յ	ո	ս	ո	վ	ե	կ		
6	լ	ե	գ	ո	ւ	ն	յ	է	ր	ի		
7	ի	լ		մ	ա	ր	գ	ա	ն			
8			հ	ա	ր	է		թ	ա	փ		
9	ա	ռ	ա	ւ	օ	տ		ա	ք	տ	ո	
10	ր	ա	տ	օ		ա	ր	ա	ո	ւ		
11	ա	ո	ւ	է	ա	ր	ա	2	ո	ւ	ք	
12	մ	ո	ւ	2	ե	ղ	ի	2	խ	ա	ն	

ԼՈՒՐԵՐ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՆԱՆԴԻՍԱԲՈՐՊԱՏԱՐԱԳՈՎ ՅԻՇԱՏԱԿՈՒԲՅԱԲ ՅԻՍՈՒՄ ԲՐԻՍՏՈՄԻ ՍՈՒՐԲ ԾՆՆՆԵԱՆ ԵՒ ԱՏՏՈՒԹՅԱՅՑՑՆՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

Յինգաբթի, 6 Յունուար 2022-ին, առաւօտեան ժամը 10:00-ին, Յիսուս Բրիստոսի Սուրբ Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան տօնին առիթով, եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ մատուցեց եւ Սուրբ Ծննդեան պատգամը հաւատացեալներուն ուղղեց Բերիոյ Յայոց Թեմի Բարեջան Առաջնորդ Գերշ. Տ. Մասիս Սրբ. Եպս. Չօպուեան, Յալեայի Սրբ. Բառասկից Մանկանց Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Պատարագին ներկայ էին Սուրբոյ Խորհրդարանի երեսփոխան տիար Ժիրայր Րէսեան, Բերիոյ Յայոց Թեմի Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովի եւ Ազգային Վարչութեան անդամներ, ազգային մարմիններու, մշակութային, բարեսիրական եւ մարզական միութիւններու ներկայացուցիչներ եւ հաւատացեալներու հոծ բազմութիւն:

ՅՄԸՄ-ի Յալեայ մասնաճիւղի փողերախումբը եկեղեցւոյ մուտքին Սուրբոյ եւ Յայաստանի քայլերգները հնչեցուց, տօնական ցնծութիւն պարգեւելով ներկաներուն: Առաջնորդ Սրբազան Յայրը հանդիսաւոր թափօրով եւ դպրաց դասի «Յրաշափառ» շարականի երգեցողութեամբ մուտք գործեց եկեղեցի եւ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Պատարագ մատուցեց: Պատարագի առնչութեամբներն էին Արժ. Տ. Գառնիկ քիւյ. Չափանեան եւ Արժ. Տ. Չարեհ քիւյ. Շաքարեան:

Արարողութեան հոգեպարար երգեցողութիւնը կատարեց եկեղեցւոյ դպրաց դասը, գլխաւորութեամբ՝ դպրապետ բարշ. Սարգիս սրկ. Սարգիսեանի: Օրուան Աւետարանը ընթերցուեցաւ փոքրիկ դպիրի մը կողմէ:

Հաւատացեալներուն ուղղած իր հայրական պատգամին մէջ Սրբազան Յայրը հաստատեց, թէ Ս. Ծնունդով Աստուած Իր գերագոյն սերը արտայայտեց մարդկութեան, Իր Միածին Որդին որպէս պարգեւ առաքելով աշխարհ: Հետեւաբար, բոլորս հրաւիրուած ենք Բրիստոսի սերը կրելու մեր մէջ եւ գայն մեր շրջապատէն ներս ծառայելու:

Սրբազան Յայրը յիշեց երեք մոգերը, որոնք հաւատքով հետեւեցան փայլող աստղին եւ Աստուծոյ ճամբան ընտրելով գտան Փրկիչը: Ան յիշեց Մարիամն ու Յովսէփը, որոնք հնազանդեցան Աստուծոյ ձայնին եւ Անոր աստուածային ծրագիրին մասնակից դարձան: Սրբազան Յայրը պատուիրեց իրենց նման մտքով եւ հոգիով լուսաւորուիլ եւ Աստուծոյ

ճամբան ընտրելով՝ գործով ու ծառայութեամբ արտայայտել մեր սերը Տիրոջ նկատմամբ:

«Ս. Ծննդեան տօնը յաղթանակի օր է, լոյսին յաղթանակը՝ խաւարին, ուրախութեան յաղթանակը՝ վիշտին, յոյսին յաղթանակը՝ յուսահատութեան, սիրոյ յաղթանակը՝ ատելութեան, խաղաղութեան յաղթանակը՝ պատերազմներուն, հնազանդութեան յաղթանակը՝ անհնազանդութեան եւ օրէնքի յաղթանակը՝ խառնաշփոթութեան եւ քառսին: Բրիստոսի Ծնունդով մարդկութեան կեանքը պայծառակերպուեցաւ, որովհետեւ լոյսը, ուրախութիւնը, յոյսը, սերը, խաղաղութիւնը, հնազանդութիւնը եւ օրէնքը վերահաստատուեցան», հաստատեց ան:

Ան յիշեց Նաւեթ թշուառները, անհայրենիք մնացած ժողովուրդները, գաղթականները, սահմանի գիւղերները, մեր Նահատակները եւ հրաւիրեց հաւատացեալները Բրիստոսի վերածնունդի պատգամին անսալով վերանորոգուիլ եւ պայծառակերպուիլ:

Տօնական օրերուն առիթով, Սրբազան Յայրը Թեմի ժողովականութեան, ժողովուրդին անունով եւ անձնապէս շնորհաւորեց Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս ՆՍՕՏՏ Արամ Ա. Վեհափառ Յայրապետը, մաղթելով առողջութիւն եւ արեւշատ տարիներ: Սրբազան Յայրը աղօթեց, որ Աստուած պահէ ու պահպանէ մեր հայրենիքը՝ Յայաստանն ու Արցախը, սուրիական հայրենիքը, Սուրբոյ Վսեմաշուք Նախագահ տոքթ. Պաշար Ալ Ասատը, սուրիական բանակն ու Սուրբոյ ասպնջական ժողովուրդը: Ան աղօթեց Սուրիայէն դուրս գտնուող սուրիահայերուն համար, որպէսզի մեր երթին մասնակից դառնալով միասնաբար ծաղկեցնենք սուրիական հայրենիքը:

Այնուհետեւ, Առաջնորդ Սրբազան Յայրը կատարեց ջրօրինեցի արարողութիւն, որպէս խորհրդանիշ Բրիստոսի մկրտութեան: Խաչի կնքահայրն էր փոքրիկ Յարութ Սողոյեան:

Պատարագէն ետք Սուրբ Ծննդեան հոգեպարար շարականներով Առաջնորդ Սրբազան Յայրը թափօրով ուղղուեցաւ դէպի Ազգ. Առաջնորդարան, ուր ընդունեց պետական անձնաւորութիւններու, քոյր յարանաւանութիւններու, ազգային-եկեղեցական մարմիններու եւ միութիւններու շնորհաւորութիւնները: